

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE "CAROL I"
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

dr. Cristian BĂHNĂREANU

CURSA ÎNARMĂRILOR ÎN ARCUL DE INSECURITATE DIN VECINĂTATEA ESTICĂ A UNIUNII EUROPENE. CONSECINȚE PENTRU ROMÂNIA

Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I"
București, 2010

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BĂHNĂREANU, CRISTIAN

**Cursa înarmărilor în arcul de insecuritate din vecinătatea
estică a Uniunii Europene : Consecințe pentru România** / dr. Cristian
Băhnăreanu. - București : Editura Universității Naționale de Apărare
"Carol I", 2010

Bibliogr.

ISBN 978-973-663-871-8

355.45(4)

© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate
Universității Naționale de Apărare „Carol I”

- *Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului Științific al CSSAS*
- *Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate autorului*

ISBN 978-973-663-871-8

Arms race in the „arc of insecurity” from EU’s Eastern vicinity. Consequences for Romania

CUPRINS

Introducere	5
Capitolul 1	
Problematika armamentelor	7
1.1. Înarmarea și cursa înarmărilor.....	7
1.2. Dezarmarea, controlul armamentelor și neproliferarea.....	10
Capitolul 2	
Balanța armamentelor în vecinătatea estică a Uniunii Europene	16
2.1. Cursa înarmărilor în Caucazul de Sud.....	17
2.2. Cursa înarmărilor în Asia Centrală.....	20
2.3. Cursa înarmărilor în Orientul Mijlociu/ Africa de Nord.....	25
Capitolul 3	
Impactul înarmărilor pentru securitatea euro-atlantică	42
3.1. Consecințe pentru NATO.....	43
3.2. Consecințe pentru UE.....	46
3.3. Consecințe pentru România.....	53
Concluzii	62
Bibliografie selectivă	64

Summary

• Introduction • The arms issue * *Arming and arms race* * *Disarmament, arms control and nonproliferation* • The arms balance in EU’s Eastern neighborhood * *Arms race in Southern Caucasus* * *Arms race in Central Asia* * *Arms race in Middle East/North Africa* • The impact of arming for Euro-Atlantic security * *Consequences for NATO* * *Consequences for EU* * *Consequences for Romania* • Conclusions and proposals • Bibliography

Abstract

The military technology and equipment are still an important part of development and security strategies of a country. While it would be a guarantee for world security, the military instrument continue to be a factor deep insecurity taking into account its availability to be used by irrational actors.

Our paper starts from the premise that in the „arc of insecurity” that extends from North Africa, via the Middle East, to South Caucasus and Central Asia are ongoing arms races with effects of European, Euro-Atlantic, and Romanian security.

Arms race is probably one of the most serious threats to world security by developing the capacities of advanced destruction. International community is required to take all measures to prevent/deter, reduce, and stop such arms races whatever are arms accumulations or military development in the less secure areas in the Eastern neighborhood of the EU. These actions consist in various initiatives of cooperation and partnership, especially in the field of disarmament, arms control, and nonproliferation. This means that countering threat of a possible arms race can’t be achieved by increasing armaments, but rather by investing in non-military instruments to boost political, economic and social development.

INTRODUCERE

Armele, tehnologiile și echipamentele militare au constituit și constituie încă o parte importantă a strategiilor de dezvoltare și securitate a unei țări, indiferent de statutul și rolul acesteia în cadrul comunității internaționale. În prezent, această tendință se traduce prin necesitatea de a fi pregătit pentru tot felul de tensiuni, crize și conflicte, directe sau indirecte, ce ar putea implica statul respectiv în mod individual sau în cadrul alianțelor politico-militare.

Cursa înarmărilor reprezintă probabil una din cele mai grave amenințări la adresa umanității, prin dezvoltarea unor capacități din ce în ce mai evaluate de distrugere. Deși ar trebui să constituie o garanție pentru securitatea lumii, armele și diversele echipamente militare în „mâna” unor lideri/actori iraționali continuă să fie un factor de profundă insecuritate. În plus, direcționarea unor resurse umane, financiare și materiale mult prea mari în scop militar produce efecte negative în alte domenii, precum cel: economic, social, ecologic etc.

În această lucrare vom analiza procesul de schimbare a naturii cursei înarmării și impactul acesteia asupra stabilității și securității europene și euro-atlantice, cu accent pe situația României. Pornim de la premisa că în „arcu de insecuritate” ce se extinde din Nordul Africii, trecând prin Orientului Mijlociu, spre Caucazul de Sud și Asia Centrală¹ sunt în desfășurare curse ale înarmării cu efecte asupra intereselor europene și naționale de securitate, ipoteză ce va fi verificată în cadrul capitolului al II-lea pe baza datelor furnizate de specialiștii Institutului Internațional pentru Studii Strategice (International Institute for Strategic Studies - IISS). În orice caz, este clar că

înarmarea anumitor state din aceste spații mai puțin stabile nu poate duce decât la agravarea unor tensiuni, crize și conflicte interne, ceea ce amplifică eforturile financiare, umane și materiale ale României, Uniunii Europene și NATO îndreptate spre întărirea securității proprii și a altor state partenere.

¹ *Strategia Națională de Apărare*, București, 2010, p. 10.

CAPITOLUL 1

Problematica armamentelor

1.1. Înarmarea și cursa înarmărilor

Până nu demult, termenul de „cursă a înarmărilor” desemna o competiție între doi sau mai mulți actori pentru realizarea celor mai bune forțe armate. Fiecare actor depunea eforturi susținute pentru a avea o armată mai numeroasă, a produce un număr mai mare de arme sau a dezvolta tehnologie militară superioară.

Cursa înarmărilor reprezintă un proces de acțiune-reacțiune într-o spirală continuă, care se sfârșește când nu mai poate fi susținută de resursele avute la dispoziție. Modelul matematic dezvoltat de Richardson², la începutul anilor '60, demonstrează că rata de creștere a armamentelor fiecărei părți într-o anumită perioadă este o simplă funcție care depinde de rata de creștere a armamentelor rivalilor din perioada precedentă.

Cele mai multe cazuri din anii de după cea de-a doua conflagrație mondială au demonstrat că cursa înarmărilor reprezintă forma cea mai evidentă de manifestare a „spiralei insecurității”. Când statul face eforturi pentru a fi capabil să se apere, să-și asigure securitatea, el obține fie prea mult (poate să inițieze agresiune, ceea ce amenință alte state), fie prea puțin (alte state simțindu-se amenințate își vor spori puterea militară, ceea ce va reduce securitatea statului inițial). Cu alte cuvinte, dezvoltarea militară a unui actor este percepută de ceilalți actori ca pe o amenințare și, prin urmare, vor căuta la rândul lor să-și sporească puterea militară pentru a contrabalansa, ceea ce va duce la acumularea de cel dintâi actor de și mai multă putere militară. Acest proces poate continua la nesfârșit, într-o spirală

² Lewis F. Richardson, *Arms and Insecurity: A mathematical study of the causes and origins of war*, Boxwood Press, Pittsburgh, 1960.

continuă.

Încercarea unui stat de a-și spori securitatea prin extinderea puterii sale militare poate duce, în același timp, la reducerea securității rivalilor săi. De asemenea, nevoia de securitate a unui stat implică adeseori tendința acestuia de a menține potențialii rivali la un nivel de dezvoltare militară acceptabilă. Reversul unor astfel de acțiuni va fi, fără îndoială, sporirea eforturilor adversarilor de a-și consolida puterea militară și, prin urmare, de a amenința și mai mult securitatea statului respectiv. Mai mult, actorii implicați tind să se pregătească pentru cel mai rău scenariu posibil de agresiune. Astfel, pentru a se simți în siguranță ei vor dezvolta/achiziționa atât de multe armamente pe cât îi permit atât resursele financiare și materiale avute la dispoziție, cât și cele tehnologice și de cercetare.

De cele mai multe ori, rezultatul final pentru actorii implicați într-o astfel de cursă este anularea reciprocă, ajungându-se la aceeași situație inițială ca în cazul în care nu ar fi început o competiție de înarmare. Singura diferență este dată de pierderea de toate părțile a unor mari resurse de timp și bani, ce ar fi putut fi investite în alte domenii mult mai profitabile pentru societatea respectivă (economie, educație, sănătate etc.).

În prezent, cursa înarmărilor poate fi definită ca procesul competitiv și dinamic, constrâns de resursele disponibile, de interacțiune între două state sau coaliții de state în achiziționarea de armament³. Termenul este frecvent utilizat pentru a descrie orice competiție fără a avea un scop precis, în afară poate de obținerea unei anumite superiorități militare a unui actor față de potențialii rivali/dușmani sau cel puțin să nu rămână în dezavantaj față de aceștia.

Cu alte cuvinte, cursa înarmărilor se traduce prin

³ Michael D. Intriligator, Dagobert L. Brito, *Arms Races*, in „Defence and Peace Economics”, Volume 11, Issue 1, February 2000, p. 45.

extinderea mai rapidă a puterii militare a unei țări față de alta. Acum mai mult ca oricând, o astfel de competiție este susținută nu de sporirea numărului armamentelor, ci de dezvoltarea și perfecționarea lor. Ea poate fi dusă în domeniul tehnologiilor și sistemelor de armamente aparținând uneia sau mai multor categorii:

- terestre, navale sau aeriene;
- convenționale sau neconvenționale;
- de distrugere în masă, în special nucleare;
- spațiale;
- informaționale.

În ultimii 20 de ani, au avut loc o serie de modificări majore în natura cursei înarmărilor. Cea mai importantă a fost încheierea Războiului Rece, ce a pus punct unui capitol mai puțin fast al relațiilor Est-Vest: competiția permanentă pentru supremație militară. Rezultatul imediat a fost o reducere drastică a cheltuielilor și achizițiilor de armamente în statele ex-sovietice și foștii lor aliați. Spre deosebire, SUA și aliații NATO au operat scăderi mult mai reduse ale bugetelor destinate înarmării.

O altă consecință a fost creșterea puterii militare a Chinei prin modernizarea rapidă a forțelor armate, achiziția și dezvoltarea de noi sisteme de arme. Ca răspuns, statele vecine din estul și sud-estul Asiei au crescut la rândul lor cheltuielile de apărare. Astfel, regiunea respectivă a devenit un „punct fierbinte” pe harta lumii prin importurile și acumulările masive de arme și echipamente militare.

Desigur, un alt efect important pentru studiul nostru a constat în accentuarea unor curse regionale ale înarmărilor sau apariția altora noi, precum cea din Golf. Arabia Saudită, Irak, Iran, Kuweit și Siria s-au angajat într-o competiție militară, stimulată de numeroasele tensiuni și conflicte din zonă. Nu sunt de ignorat nici potențialele competiții militare din Caucazul de Sud sau Asia Centrală, unde unele state ex-sovietice caută să-și

prezerve independența prin dezvoltarea capabilităților militare. Multe din aceste curse ale înarmării sunt alimentate de exporturile de armamente, inclusiv a celor excedentare din perioada Războiului Rece, din SUA, Rusia, Germania, Marea Britanie, Franța etc.

Pe baza celor de mai sus putem desprinde o concluzie preliminară și anume: contracararea amenințării unei curse a înarmării nu se poate realiza prin sporirea armamentelor, ci dimpotrivă prin investiții în instrumente non-militare care să stimuleze dezvoltarea politică, economică și socială.

1.2. Dezarmarea, controlul armamentelor și neproliferarea

La nivel internațional se fac eforturi susținute pentru dezarmare, controlul armamentelor și neproliferare, prin care se vizează:

- *dezarmarea* – acțiuni de eliminare completă a diferitelor categorii de armamente și prevenirea unor viitoare înarmări și reînarmări;

- *controlul armamentelor* – acțiuni de gestionare a nivelurilor de armamente în cadrul unor limite cantitative și calitative specificate în diferite acorduri;

- *neproliferarea* – acțiuni de interzicere sau obținere condiționată a accesului unor actori la tehnologiile cu dublă întrebuințare⁴.

Acordurile, convențiile și tratatele de control al armamentelor reprezintă o modalitate destul de eficientă de evitare a unor curse ale înarmărilor costisitoare și cu efecte serioase la adresa obiectivelor și intereselor de pace și securitate.

Începând cu anii '20, la nivelul comunității internaționale au fost adoptate o serie de acorduri multilaterale în domeniul

⁴ Jean Pascal Zanders, *A new farewell to arms: Viewing disarmament in a new security environment*, Policy Brief, no. 06, EU Institute for Security Studies, December 2010.

controlului armamentelor, dezarmării și neproliferării. În prezent, situația reglementărilor aflate în vigoare se prezintă astfel:

1. Protocolul de la Geneva privind interzicerea utilizării în război a gazelor asfixiante, otrăvitoare sau a altor gaze și a mijloacelor bacteriologice de luptă (Protocolul de la Geneva) - adoptat la 17 iunie 1925 și intrat în vigoare la 8 februarie 1928;

2. Tratatul asupra Antarcticii privind protecția mediului antarctic și a ecosistemelor dependente și asociate prin utilizarea acestora în scopuri pașnice - adoptat la 1 decembrie 1959 și intrat în vigoare la 23 iunie 1961;

3. Tratatul privind interzicerea testelor cu arme nucleare în atmosferă, în spațiul cosmic și sub apă (Tratatul de interzicere parțială a testării - PTBT) - adoptat la 5 august 1963 și intrat în vigoare la 10 octombrie 1963;

4. Tratatul privind principiile care guvernează activitățile statelor în domeniul explorării și utilizării spațiului cosmic, inclusiv a Lunii și a altor corpuri cerești (Tratatul asupra spațiului cosmic) - adoptat la 19 decembrie 1966 și intrat în vigoare la 10 octombrie 1967;

5. Tratatul de neproliferare a armelor nucleare (Tratatul de neproliferare nucleară - NPT) - adoptat la 12 iunie 1968 și intrat în vigoare la 5 martie 1970;

6. Tratatul privind interzicerea amplasării armelor nucleare și a altor arme de distrugere în masă pe fundul mărilor sau oceanelor sau în subsolul acestora (Tratatul Seabed) - adoptat la 7 decembrie 1970 și intrat în vigoare la 18 mai 1972;

7. Convenția privind interzicerea dezvoltării, producerii și stocării armelor bacteriologice (biologice) și cu toxine și distrugerea acestora (BTWC) - adoptată la 16 decembrie 1971 și intrată în vigoare la 26 martie 1975;

8. Convenția privind interzicerea oricărei utilizări, în scop militar sau ostil, a tehnicilor de modificare a mediului (Convenția Enmod) - adoptată la 10 decembrie 1976 și intrată în vigoare la 5 octombrie 1978;

9. Convenția privind protecția fizică a materialelor nucleare (CCPNM) - adoptată la 16 octombrie 1979, intrată în vigoare la 8 februarie 1987 și amendată la 8 iulie 2005;

10. Convenția privind interzicerea sau limitarea folosirii anumitor categorii de arme clasice care ar putea fi considerate ca producând efecte traumatice excesive sau care ar lovi fără discriminare (CCW) - adoptată la 10 octombrie 1980 și intrată în vigoare la 2 decembrie 1983;

11. Convenția privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora (CWC) - adoptată la 3 septembrie 1992 și intrată în vigoare la 29 aprilie 1997;

12. Tratatul de interzicere totală a experiențelor nucleare (CTBT) - adoptat la 10 septembrie 1996 și neintrat în vigoare;

13. Convenția privind interzicerea folosirii, stocării, producerii și transferului minelor antipersonal și distrugerea acestora (Convenția APM) - adoptată la 18 septembrie 1997 și intrată în vigoare la 1 martie 1999;

14. Convenția privind munițiile cu dispersie (CCM) - adoptată la 30 mai 2008 și intrată în vigoare la 1 august 2010;

15. Tratatul cu privire la forțele armate convenționale în Europa (Tratatul CFE) - adoptat la 19 noiembrie 1990 și intrat în vigoare la 9 noiembrie 1992; la acesta se adaugă Actul final al negocierilor privind efectivele forțelor armate convenționale în Europa (Acordul CFE-1A) - adoptat la 10 iulie 1992 și intrat în vigoare la 9 noiembrie 1992 și Acordul privind adaptarea Tratatului CFE (CFE-II) - adoptat la 19 noiembrie 1999 și neintrat în vigoare.

Acorduri State	P. Geneva	T. Antarcicii	PTBT	T. sp. cosmic	NPT	T. Seabed	BTWC	C. Enmod	CCPNM	CCW	CWC	CTBT	APM	CCM	T. CFE	
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Arabia Saudită	r	x	x	r	r	r	r	x	r	r	r	x	x	x	x	
Armenia	x	x	r	x	r	x	r	r	r	x	r	r	x	x	r	
Azerbaidjan	x	x	x	x	r	x	r	x	r	x	r	r	x	x	r	
Egipt	r	x	r	r	r	x	s	r	x	s	x	s	x	x	x	
Emiratele Arabe Unite	x	x	x	r	r	x	r	x	r	r	r	r	x	x	x	
Georgia	x	x	x	x	r	x	r	x	r	r	r	r	x	x	r	
Irak	r	x	r	r	r	r	r	s	x	x	r	s	r	s	x	
Iran	r	x	r	s	r	r	r	s	x	x	r	s	x	x	x	
Israel	r	x	r	r	x	x	x	x	r	r	s	s	x	x	x	
Iordania	r	x	r	s	r	r	r	x	r	r	r	r	r	x	x	
Kazahstan	x	x	x	r	r	x	r	r	r	r	r	r	x	x	r	
Kârgâzstan	x	x	x	x	r	x	r	x	x	x	r	r	x	x	x	
Kuweit	r	x	r	r	r	x	r	r	r	x	r	r	r	x	x	
Liban	r	x	r	r	r	s	r	s	r	x	r	r	x	r	x	
Siria	r	x	r	r	r	x	s	s	x	x	x	x	x	x	x	
Tadjikistan	x	x	x	x	r	x	r	r	r	r	r	r	r	x	x	
Turkmenistan	x	x	x	x	r	x	r	x	r	r	r	r	r	x	x	
Uzbekistan	x	x	x	x	r	x	r	r	r	r	r	r	x	x	x	

Figura nr. 1: Stadiul semnării/ratificării acordurilor din domeniul controlului armamentelor la sfârșitul anului 2010⁵

Notă: s = semnat; r = ratificat; x = nu s-a întreprins nici o acțiune

Demn de amintit este și Programul de acțiune al Organizației Națiunilor Unite pentru prevenirea, combaterea și eradicarea traficului ilegal de arme de calibru mic și armament

⁵ United Nations Office for Disarmament Affairs, *Status of Multilateral Arms Regulation and Disarmament Agreements*, <http://unhq-appspub-01.un.org/UNODA/TreatyStatus.nsf> și International Atomic Energy Agency, *Convention on the Physical Protection of Nuclear Material Status*, www.iaea.org/Publications/Documents/Conventions/cppnm_status.pdf.

ușor în toate aspectele sale (adoptat la 20 iulie 2001) sau Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU nr. 1.540 privind neproliferarea armelor de distrugere în masă (adoptată la 28 aprilie 2004).

În 1961, președintele Statelor Unite ale Americii, John F. Kennedy, susținea „Omenirea trebuie să pună capăt războaielor, altfel războaiele vor pune capăt omenirii”⁶. Se pare că omenirea continuă, și după 50 de ani, să fie extrem de conflictuală, iar eforturile de pace să fie în permanență subminate de numeroase tensiuni, crize și războaie în diferite părți ale lumii. De altfel, conflictul militar sub diverse forme a ținut prim-planul cotidianului atât de des, încât perioadele de pace pot fi considerate excepții notabile de la starea normală a derulării relațiilor internaționale.

În pofida apelurilor la pace și dezarmare ale diferitelor organizații internaționale de securitate, state sau grupări neguvernamentale, unele țări continuă să aloce fonduri uriașe producției și achiziționării de mijloace militare, armamente ce, de cele mai multe ori, depășesc necesitățile de apărare. Astfel, într-un clasament al celor 100 cei mai importanți importatori de armament din perioada 2002-2009⁷, pe locuri fruntașe se află multe state din regiunea Caucazului de Sud, Asiei Centrale sau Orientului Mijlociu/Africii de Nord:

- Emiratele Arabe Unite cu un total de 8,668 mld. dolari (poziția 5);
- Israel cu 5,357 mld. dolari (poziția 6);
- Turcia cu 4,898 mld. dolari (poziția 8);

⁶ John F. Kennedy, *Address before the General Assembly of the United Nations*, New York, 25 September 1961, www.jfklibrary.org/Historical+Resources/Archives/Reference+Desk/Speeches/JFK/003POF03UnitedNations09251961.htm.

⁷ Stockholm International Peace Research Institute Arms Transfers Database, *Trend-Indicator Value of arms imports to the top 50 largest importers (2002-2009)*, http://armstrade.sipri.org/armstrade/html/export_toplist.php.

- Egipt cu 4,427 mld. dolari (poziția 12);
- Arabia Saudită cu 3,013 mld. dolari (poziția 19);
- Iran cu 1,911 mld. dolari (poziția 27);
- Irak cu 1,446 mld. dolari (poziția 30);
- Iordania cu 1,172 mld. dolari (poziția 34);
- Siria cu 0,624 mld. dolari (poziția 47);
- Azerbaidjan cu 0,604 mld. dolari (poziția 49);
- Georgia cu 0,552 mld. dolari (poziția 54);
- Kuweit cu 0,383 mld. dolari (poziția 64);
- Kazahstan cu 0,307 mld. dolari (poziția 65);
- Armenia cu 0,145 mld. dolari (poziția 82);
- Turkmenistan cu 0,095 mld. dolari (poziția 89).

Prin urmare, conflictul continuă să modeleze relațiile internaționale. Analiza statistică anuală realizată de către specialiștii Centrului pentru Informații de Apărare⁸ arată că, la nivelul anului 2009, pe mapamond erau în desfășurare 14 conflicte armate majore și existau 22 de „puncte fierbinți” care ar putea să se transforme în războaie. Mai mult, începând cu 2001, anul declanșării campaniei împotriva terorismului internațional, până la sfârșitul anului 2009, pe plan mondial au avut loc 32 de conflicte armate majore, în general conflicte interne, determinate de lovituri de stat, revendicări teritoriale, mișcări de autonomie și independență, clivaje de natură etnico-religioasă sau ideologică, condiții economice precare etc.

⁸ Daniel M. Smith, *The World at War*, în „The Defense Monitor”, The Newsletter of the Center for Defense Information, Volume XXXIV, Number 1, January/February/March 2010, pp. 3-4.

CAPITOLUL 2

Balanța armamentelor în vecinătatea estică a Uniunii Europene

Analiza efectivelor și a arsenalului militar al statelor din regiunile Caucazului de Sud, Asiei Centrale și Orientului Mijlociu/Africii de Nord se bazează pe datele furnizate de Institutul Internațional pentru Studii Strategice⁹. Facem precizarea că pentru spațiul Orientului Mijlociu și Africii de Nord nu am luat în considerare state ca Bahrain, Oman sau Yemen, mai puțin implicate în dispute cu alți actori, și Turcia, veche membră a NATO și candidată la aderarea la Uniunea Europeană. Totuși, și aceste țări prin prisma problemelor naționale și transnaționale, de natură politică, teritorială, etnico-religioasă etc., pot fi oricând factorul declanșator al înarmării altor actori rivali din regiunea respectivă.

Irakul reprezintă un caz special. Încă din anul 2003 a fost obiectul operațiunilor Coaliției militare internaționale conduse de SUA de înlăturare a regimului lui Saddam Hussein, ceea ce dus la diminuarea semnificativă a capacității de luptă a forțelor irakiene. În prezent, armata și structurile de securitate irakiene se află în plin proces de reformare cu asistență americană și NATO.

În ceea ce privește fondurile alocate bugetelor militare am ales pentru comparație perioada imediat următoare sfârșitului Războiului Rece și proclamării independenței statelor ex-sovietice (1992 sau anii ulteriori), anul de după atentatele teroriste de pe teritoriul SUA și lansarea campaniei împotriva terorismului internațional (2002) și anii de dinaintea declanșării și din timpul manifestării crizei economico-financiare globale (2007-2009), în funcție de datele

⁹ International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance, edițiile din 2002-2003, 2009 și 2010*, Routledge, Abington, UK.

disponibile¹⁰. Pentru principalii furnizori de armament și echipamente militare și valoarea exporturilor ne-am bazat pe informațiile oferite de Institutul Internațional de Cercetare pentru Pace de la Stockholm¹¹ în perioada 2002-2009.

2.1. Cursa înarmărilor în Caucazul de Sud

Armenia

Buget: 148 mil. dolari (1992); 159 (2002); 341 (2007); 396 (2008); 405 (2009)

Personal: 46.684 militari activi, 210.000 rezerviști

Arsenal:

Categorie de echipament	2002	2008	2009
<i>Forțele terestre</i>			
Tancuri	110	110	110
Mașini de luptă ale infanteriei	110	104	104
Transportoare blindate pentru trupe	136	136	136
Piese de artilerie	229	229	239
Sisteme antitanc	22	22	22
Sisteme de apărare antiaeriană	~87	?	?
<i>Forțele aeriene</i>			
Avioane de luptă	8	16	16
Avioane de transport	2	2	2
Avioane de antrenament	32	4	4
Elicoptere de atac	7	8	8
Elicoptere de recunoaștere	3	2	2
Elicoptere de sprijin de luptă	10	14	14
Elicoptere de transport	9	9	9
Stații radar	-	4	6

În perioada 2002-2009, principalii furnizori de armament și echipamente militare au fost: Slovacia (72 mil. dolari), Rusia (68) etc.

¹⁰ Stockholm International Peace Research Institute, *Military Expenditure Database*, <http://milexdata.sipri.org> și The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2010*, Routledge, Abingdon, UK, January 2011.

¹¹ Stockholm International Peace Research Institute, *Arms Transfers Database*, <http://armstrade.sipri.org/armstrade/page/values.php>.

Probleme naționale și transnaționale:

- dispută armeano-azeră: autoritățile de la Erevan sprijină secesioniștii armeni din Nagorno-Karabah; numeroase deșchidări de etnici azeri și armeni; autoritățile de la Baku caută să deschidă prin Armenia o rută spre enclava Naxcivan;

- granița cu Turcia este închisă ca urmare a disputei asupra Nagorno-Karabah;

- grupuri de etnici armeni din regiunea Javakheti din Georgia caută să obțină o mai mare autonomie;

- peste 113.000 de refugiați azeri.

Azerbaidjan

Buget: 359 mil. dolari (1992); 306 (2002); 1.210 (2007); 1.635 (2008); 1.434 (2009)

Personal: 66.940 militari activi, 300.000 rezerviști

Arsenal:

Categorie de echipament	2002	2008	2009
<i>Forțele terestre</i>			
Tancuri	220	320	320
Mașini de luptă ale infanteriei	135	127	127
Transportoare blindate pentru trupe	381	469	469
Piese de artilerie	282	282	282
Sisteme antitanc	~250	~250	~250
Sisteme de apărare antiaeriană	~40	~40	~40
Sisteme de rachete	-	~4	~4
Stații radar	?	?	?
Vehicule aeriene fără pilot	-	6	6
<i>Forțele navale</i>			
Corvete	-	-	1
Nave de patrulare și costiere	6	5	5
Dragoare	5	2	2
Nave de debarcare	2	5	4
Ambarcațiuni logistice și de suport	3	1	1
<i>Forțele aeriene</i>			
Avioane de luptă	48	52	52
Avioane de transport	4	4	4

Categorie de echipament	2002	2008	2009
Avioane de antrenament	39	46	46
Elicoptere de atac	15	15	15
Elicoptere de sprijin de luptă	20	20	20
Vehicule aeriene fără pilot	-	4	4
Sisteme de apărare antiaeriană	100	100	100

În perioada 2002-2009, principalii furnizori de armament și echipamente militare au fost: Ucraina (290 mil. dolari), Rusia (127), Georgia (108), Belarus (52), Israel (14) etc.

Probleme naționale și transnaționale:

- dispută azero-armeană: autoritățile de la Erevan sprijină secesioniștii armeni din Nagorno-Karabah; numeroase dezrădăcinări de etnici azeri și armeni; autoritățile de la Baku caută să deschidă prin Armenia o rută spre enclava Naxcivan;

- dispută azero-iraniană asupra drepturilor de exploatare a hidrocarburilor din Marea Caspică;

- discuții cu Turkmenistan asupra drepturilor de exploatare și câmpurilor petroliere din Marea Caspică;

- discuții cu Georgia asupra granițelor în anumite puncte de trecere;

- sursă și rută de tranzit pentru traficul ilegal de persoane.

Georgia

Buget: 137 mil. dolari (1996); 78,7 (2002); 1.148 (2007); 1.090 (2008); 665 (2009)

Personal: 21.150 militari activi, 0 rezerviști

Arsenal:

Categorie de echipament	2002	2008	2009
<i>Forțele terestre</i>			
Tancuri	90	53	66
Mașini de luptă ale infanteriei	92	77	66
Transportoare blindate pentru trupe	93	32	46
Piese de artilerie	>109	236	185
Sisteme antitanc	~50	~50	~50
Sisteme de apărare antiaeriană	?	?	?

Categorie de echipament	2002	2008	2009
<i>Forțele navale</i>			
Nave de patrulare și costiere	11	4	4
Nave de debarcare	6	2	1
<i>Forțele aeriene</i>			
Avioane de luptă	7	8	10
Avioane de transport	8	9	9
Avioane de antrenament	13	10	10
Elicoptere de atac	3	8	-
Elicoptere de sprijin de luptă	4	18	16
Elicoptere utilitare	8	7	7
Elicoptere de antrenament	2	-	-
Sisteme de apărare antiaeriană	75	15-20	15-20

În perioada 2002-2009, principalii furnizori de armament și echipamente militare au fost: Ucraina (381 mil. dolari), Republica Cehă (67), Grecia (31), Turcia (29), Israel (13), Kazahstan (12) etc.

Probleme naționale și transnaționale:

- dispută cu Rusia asupra anumitor segmente strategice de frontieră teritorială și maritimă;

- existența unor zone instabile, precum Cheile Pankisi din regiunea Akhmeti și Cheile Argun din Abhazia;

- turcii meshkheti din statele ex-sovietice caută să se întoarcă în Georgia;

- granița cu Armenia nu este delimitată;

- grupuri de etnici armeni din regiunea Javakheti din Georgia caută să obțină o mai mare autonomie;

- discuții cu Azerbaidjan asupra granițelor în anumite puncte de trecere.

2.2. Cursa înarmărilor în Asia Centrală

Kazahstan

Buget: 578 mil. dolari (1993); 540 (2002); 1.623 (2007); 1.541 (2008); 1.540 (2009)

Personal: 49.000 militari activi, 0 rezerviști

Arsenal:

Categorie de echipament	2002	2008	2009
Forțele terestre			
Tancuri	930	980	980
Vehicule de recunoaștere	140	280	280
Mașini de luptă ale infanteriei	573	1.430	1.520
Transportoare blindate pentru trupe	770	370	370
Piese de artilerie	986	1.460	1.460
Sisteme antitanc	>68	>68	>68
Sisteme de rachete	12	12	12
Forțele navale			
Nave de patrulare și costiere	-	12	14
Forțele aeriene			
Avioane de luptă	164	162	162
Avioane de transport	?	3	3
Avioane de antrenament	16	16	16
Elicoptere de atac	?	>40	>40
Elicoptere de sprijin de luptă	?	76	76
Sisteme de apărare antiaeriană	>147	>147	>147
Sisteme de rachete	?	?	?
Arme de distrugere în masă ¹²	nucleare		

În perioada 2002-2009, principalii furnizori de armament și echipamente militare au fost: Rusia (224 mil. dolari), SUA (30), Israel (30), Coreea de Sud (12), Ucraina (11) etc.

Probleme naționale și transnaționale:

- autoritățile kârgâze nu au ratificat încă delimitarea graniței cu Kazahstanul stabilită în 2001;
- proces în desfășurare de delimitare a graniței cu Rusia, Turkmenistan și Uzbekistan;
- discuții cu Turkmenistan asupra frontierei maritime în Caspica;
- lipsa unor tratate privind fundul mării cu celelalte state riverane la Marea Caspică, cu excepția Azerbaidjanului și Rusiei;

¹² GlobalSecurity.org, *States Possessing Weapons of Mass Destruction*, www.globalsecurity.org/wmd/world/wmd_state.htm.

- activități de producție, consum și tranzit pentru traficul ilegal de droguri.

Kârgâzstan

Buget: 60,7 mil. dolari (1992); 25 (2002); 39 (2007); 46 (2008); 43 (2009)

Personal: 10.900 militari activi, 0 rezerviști

Arsenal:

Categorie de echipament	2002	2008	2009
Forțele terestre			
Tancuri	233	150	150
Vehicule de recunoaștere	30	30	30
Mașini de luptă ale infanteriei	387	320	320
Transportoare blindate pentru trupe	63	35	35
Piese de artilerie	246	246	246
Sisteme antitanc	>44	>44	>44
Sisteme de apărare antiaeriană	>48	>48	>48
Forțele aeriene			
Avioane de luptă	72	72	72
Avioane de transport	4	4	4
Avioane de antrenament	28	28	28
Elicoptere de atac	11	9	9
Elicoptere de sprijin de luptă	23	23	23
Sisteme de apărare antiaeriană	?	?	?

În perioada 2002-2009, principalii furnizori de armament și echipamente militare au fost: Rusia (12 mil dolari), Kazahstan (5) etc.

Probleme naționale și transnaționale:

- autoritățile kârgâze nu au ratificat încă delimitarea graniței cu Kazahstan, stabilită în 2001;
- disputele din Valea Isfara întârzie finalizarea procesului de delimitare a graniței cu Tadjikistan;
- delimitarea celor circa 130 km de graniță cu Uzbekistan este îngreunată de disputele tot mai grave asupra enclavelor și altor zone;
- activități de consum și tranzit pentru traficul ilegal de droguri.

Tadjikistan

Buget: 39,7 mil. dolari (1996); 41,7 (2002); 87 (2007); 79 (2008); 80 (2009)

Personal: 8.800 militari activi, 0 rezerviști

Arsenal:

Categorie de echipament	2002	2008	2009
<i>Forțele terestre</i>			
Tancuri	35	37	37
Mașini de luptă ale infanteriei	34	23	23
Transportoare blindate pentru trupe	29	23	23
Piese de artilerie	31	23	23
Sisteme de apărare antiaeriană	>20	>20	>20
<i>Forțele aeriene</i>			
Avioane de transport	1	1	1
Elicoptere de atac	4-5	4	4
Elicoptere de sprijin de luptă	12-14	12	12

În perioada 2002-2009, principalul furnizor de armament și echipamente militare a fost Rusia (20 mil. dolari).

Probleme naționale și transnaționale:

- China și Tadjikistan s-au angajat, în 2006, să revizuiască delimitarea graniței convenită în anul 2002;
- discuții cu Uzbekistan asupra delimitării graniței și eliminarea câmpurilor minate;
- disputele din Valea Isfara întârzie finalizarea procesului de delimitare a graniței cu Kârgâzstan;
- activități de trafic ilegal de persoane;
- activități de consum și rută majoră de tranzit al drogurilor din Afganistan.

Turkmenistan

Buget: 198 mil. dolari (1994); 163 (2002); 209 (2007); 84 (2008); ? (2009)

Personal: 22.000 militari activi, 0 rezerviști

Arsenal:

Categorie de echipament	2002	2008	2009
<i>Forțele terestre</i>			
Tancuri	702	670	680
Vehicule de recunoaștere	170	170	170
Mașini de luptă ale infanteriei	942	942	942
Transportoare blindate pentru trupe	829	829	829
Piese de artilerie	488	564	564
Sisteme antitanc	>172	>172	>172
Sisteme de apărare antiaeriană	>123	>123	>123
Sisteme de rachete	-	10	10
<i>Forțele navale</i>			
Nave de patrulare și costiere	-	6	10
<i>Forțele aeriene</i>			
Avioane de luptă	89	89	89
Avioane de transport	1	1	1
Avioane de antrenament	5	7	7
Elicoptere de atac	10	10	10
Elicoptere de sprijin de luptă	8	8	8
Sisteme de apărare antiaeriană	50	50	50

În perioada 2002-2009, principalii furnizori de armament și echipamente militare au fost: Rusia (47 mil. dolari), Ucraina (30), Georgia (18) etc.

Probleme naționale și transnaționale:

- tensiuni legate de aprovizionarea și utilizarea resurselor de apă din Valea Fergana;
- delimitarea graniței cu Kazahstan a început în anul 2005;
- delimitarea fundului Mării Caspice cu Azerbaidjan, Iran și Kazahstan rămâne blocată datorită indeciziei autorităților turkmene asupra modalității de împărțire;
- rută majoră de tranzit al drogurilor din Afganistan.

Uzbekistan

Buget: 39,9 mil. dolari (1994); 59 (2002); 94 (2007); ? (2008); ? (2009)

Personal: 67.000 militari activi, 0 rezerviști

Arsenal:

Categorie de echipament	2002	2008	2009
Forțele terestre			
Tancuri	340	340	340
Vehicule de recunoaștere	13	19	19
Mașini de luptă ale infanteriei	405	399	399
Transportoare blindate pentru trupe	309	309	309
Piese de artilerie	>487	>487	>487
Sisteme antitanc	>36	>36	>36
Forțele aeriene			
Avioane de luptă	124	124	124
Avioane de cercetare/ război electronic	11	11	11
Avioane ELINT/transport	39	39	39
Avioane de transport	2	2	2
Avioane de antrenament	15	14	14
Elicoptere de atac	42	29	29
Elicoptere de sprijin comandă	2	2	2
Elicoptere de sprijin de luptă	85	79	79
Sisteme de apărare antiaeriană	45	45	45
Sisteme de rachete	?	?	?

În perioada 2002-2009, principalul furnizor de armament și echipamente militare a fost Rusia (6 mil. dolari).

Probleme naționale și transnaționale:

- situația dificilă a minorității uzbece de la frontierele cu Tadjikistan, Kârgâzstan și Turkmenistan;
- tensiuni legate de aprovizionarea și utilizarea resurselor de apă din Valea Fergana;
- delimitarea graniței cu Kazahstan a început în anul 2004; discuții cu Tadjikistan asupra delimitării graniței și eliminarea câmpurilor minate; delimitarea celor circa 130 km de graniță cu Kârgâzstan este îngreunată de disputele tot mai grave asupra enclavelor și altor zone;
- circa 39.000 de refugiați tadjiki;
- sursă al traficului ilegal de persoane și rută de tranzit al drogurilor din Afganistan.

2.3. Cursa înarmărilor în Orientul Mijlociu/Africa de Nord Arabia Saudită

Buget: 18.987 mil. dolari (1992); 21.995 (2002); 38.946 (2007); 38.223 (2008); 39.257 (2009)

Personal: 233.500 militari activi, 0 rezerviști

Arsenal:

Categorie de echipament	2002	2008	2009
Forțele terestre			
Tancuri	1.055	910	910
Vehicule de recunoaștere	300	430	300
Mașini de luptă ale infanteriei	>970	780	780
Transportoare blindate pentru trupe	~1.940	2.240	2.240
Piese de artilerie	868	868	855
Sisteme antitanc	~2.600	>2.890	>2.890
Elicoptere de atac	12	12	12
Elicoptere de sprijin de luptă	27	27	27
Elicoptere utilitare	28	28	28
Sisteme de apărare antiaeriană	>1.000	>1.000	>1.000
Stații radar	?	?	?
Sisteme de rachete	~12	>10	>10
Forțele navale			
Fregate	4	7	7
Corvete	4	4	4
Nave de patrulare și costiere	26	65	65
Nave deminare	4	4	4
Nave „vânător de mine”	3	3	3
Nave de debarcare	8	8	8
Ambarcațiuni logistice și de suport	7	5	5
Aviația navală			
Elicoptere de atac	19	15	15
Elicoptere de sprijin de luptă	12	25	25
Elicoptere utilitare	-	6	6
Pușcașii marini			
Transportoare blindate pentru trupe	140	140	140
Forțele aeriene			
Avioane de luptă	280	276	280
Avioane de supraveghere	5	5	5
Avioane de transport	61	60	60
Avioane utilitare	13	13	13

Categorie de echipament	2002	2008	2009
Avioane de antrenament	103	123	123
Elicoptere utilitare	102	78	78
Sisteme de rachete	?	?	?
<i>Forțele aeriene regale</i>			
Avioane de transport	16	16	16
Elicoptere de sprijin de luptă	1	1	1
Elicoptere utilitare	>3	>3	>3
<i>Forțele de apărare antiaeriană</i>			
Sisteme de apărare antiaeriană	649	3.093	3.025
Stații radar	-	80	80
<i>Gardă națională</i>			
Vehicule de recunoaștere	1.117	450	450
Mașini de luptă ale infanteriei	-	1.117	1.117
Transportoare blindate pentru trupe	1.540	1.820	2.220
Piese de artilerie	>143	>77	>90
Sisteme antitanc	>111	>116	>116
Sisteme de apărare antiaeriană	-	160	160
<i>Arme de distrugere în masă¹³</i>			
	nucleare		

În perioada 2002-2009, principalii furnizori de armament și echipamente militare au fost: Franța (1.228 mil. dolari), SUA (958), Marea Britanie (474), Italia (91), Belgia (83), China (73), Canada (48), Elveția (30), Turcia (12), Africa de Sud (10) etc.

Probleme naționale și transnaționale:

- activități ilegale transfrontaliere de-a lungul unor secțiuni încă nedelimitate ale graniței cu Yemen;
- discuții saudito-kuweitiene asupra graniței maritime cu Iran;
- pretenții saudite asupra insulelor Tiran și Sanafir, administrate de Egipt;
- peste 240.000 de refugiați palestinieni;
- destinație a traficului ilegal de persoane și tratament abuziv și de exploatare a muncitorilor străini, mai ales din sudul și sud-estul Asiei.

¹³ GlobalSecurity.org, *op. cit.*, www.globalsecurity.org/wmd/world/wmd_state.htm.

Egipt

Buget: 3.519 mil. dolari (1992); 3.982 (2002); 4.058 (2007); 3.780 (2008); 3.665 (2009)

Personal: 468.500 militari activi, 479.000 rezerviști

Arsenal:

Categorie de echipament	2002	2008	2009
<i>Forțele terestre</i>			
Tancuri	3.860	3.505	3.723
Vehicule de recunoaștere	412	412	412
Mașini de luptă ale infanteriei	795	610	610
Transportoare blindate pentru trupe	4.267	4.160	4.160
Piese de artilerie	3.815	4.413	4.480
Sisteme antitanc	2.870	2.362	2.882
Vehicule aeriene fără pilot	?	?	?
Sisteme de apărare antiaeriană	>1.570	>2.801	>2.801
Stații radar	?	?	?
Sisteme de rachete	>18	>42	>42
<i>Forțele navale</i>			
Submarine	4	4	4
Distrugătoare	1	1	-
Fregate	10	10	10
Nave de patrulare și costiere	39	41	41
Dragoare	10	7	7
Nave „vânător de mine”	2	7	7
Nave de debarcare	12	12	12
Ambarcațiuni logistice și de suport	20	19	20
<i>Apărarea de coastă</i>			
Sisteme de rachete	?	?	?
Lansatoare	-	3	3
Tunuri	?	?	?
<i>Aviația navală</i>			
Avioane de transport	-	4	4
Elicoptere de atac	9	5	5
Avioane anti-submarin	15	15	15
Vehicule aeriene fără pilot	2	2	2
<i>Paza de coastă</i>			
Nave de patrulare și costiere	-	>80	>80
<i>Forțele aeriene</i>			
Avioane de luptă	514	400	403

Categorie de echipament	2002	2008	2009
Avioane de recunoaștere	20	20	20
Avioane de supraveghere	5	4	6
Avioane de transport	47	>53	59
Avioane de antrenament	303	328	322
Elicoptere ELINT	4	4	4
Elicoptere de atac	113	115	105
Elicoptere anti-submarin	15	15	15
Elicoptere de sprijin de luptă	134	98	100
Elicoptere utilitare	7	9	9
Elicoptere de antrenament	15	17	17
Vehicule aeriene fără pilot	29	49	49
Sisteme de rachete	?	>245	>245
<i>Comandamentul apărării antiaeriene</i>			
Sisteme de apărare antiaeriană	>2.852	>2.340	>2.340
Arme de distrugere în masă ¹⁴ chimice, biologice			

În perioada 2002-2009, principalii furnizori de armament și echipamente militare au fost: SUA (3.196 mil. dolari), Rusia (308), China (247), Muntenegru (180), Olanda (161), Germania (146), Finlanda (82), Austria (78), Ucraina (30) etc.

Probleme naționale și transnaționale:

- pretenții sudaneze asupra regiunii Halaib, administrată din punct de vedere economic și de securitate de Egipt;
- pretenții egiptene asupra regiunii Bir Tawil din Sudan;
- pretenții saudite asupra insulelor Tiran și Sanafir, administrate de Egipt;
- breșele create în zidul de securitate cu fâșia Gaza în ianuarie 2008 au evidențiat dificultăți în procesul de monitorizare a granițelor peninsulei Sinai;
- circa 60.000-80.000 de refugiați irakieni și peste 70.000 de refugiați palestinieni;
- activități de trafic ilegal și tranzit de droguri, spălare de bani.

¹⁴ Idem.

Emiratele Arabe Unite

Buget: 7.074 mil. dolari (1997); 9.725 (2002); 13.052 (2007); 13,730 (2008); 15,470 (2009)

Personal: 51.000 militari activi, 0 rezerviști

Arsenal:

Categorie de echipament	2002	2008	2009
<i>Forțele terestre</i>			
Tancuri	~381	471	471
Tancuri ușoare	76	76	76
Vehicule de recunoaștere	89	113	129
Mașini de luptă ale infanteriei	430	430	430
Transportoare blindate pentru trupe	750	880	892
Vehicule de recuperare	-	46	46
Piese de artilerie	>498	>501	>541
Sisteme antitanc	>567	>567	>567
Sisteme de apărare antiaeriană	>102	>102	>102
Sisteme de rachete	6	6	6
<i>Forțele navale</i>			
Fregate	2	2	2
Corvete	2	2	2
Nave de patrulare și costiere	14	14	14
Nave „vânător de mine”	-	2	2
Nave de debarcare	5	28	28
Ambarcațiuni logistice și de suport	2	3	3
<i>Aviația navală</i>			
Avioane de transport	-	2	2
Elicoptere anti-submarin/anti-navă	6	14	14
Elicoptere utilitare	4	4	4
<i>Forțele aeriene</i>			
Avioane de luptă	78	155	155
Avioane de recunoaștere	8	7	7
Avioane de transport	21	23	23
Avioane de antrenament	62	64	64
Elicoptere de atac	49	>40	>40
Elicoptere de sprijin de luptă	-	27	27
Elicoptere utilitare	51	40	40
Sisteme de rachete	?	?	?
<i>Forțele de apărare antiaeriană</i>			
Sisteme de apărare antiaeriană	>139	?	?

În perioada 2002-2009, principalii furnizori de armament și echipamente militare au fost: SUA (4.330 mil. dolari), Franța (3.953), Rusia (124), Germania (79), România (40), Italia (30), Libia (24), Turcia (23), Ucraina (22), Bulgaria (18), Africa de Sud (13) etc.

Probleme naționale și transnaționale:

- în 2003 a fost semnat un acord de delimitare a frontierei cu Oman, inclusiv Peninsula Musandam și enclavele Al Madhah, dar conținutul acestuia și hărți detaliate asupra aliniamentului nu au fost publicate;

- dispută asupra insulelor Tunb și Abu Musa, ocupate de Iran;
- activități de trafic ilegal și tranzit de droguri, spălare de bani.

Iordania

Buget: 641 mil. dolari (1992); 730 (2002); 1.187 (2007); 1.250 (2008); 1.392 (2009)

Personal: 100.500 militari activi, 65.000 rezerviști

Arsenal:

Categorie de echipament	2002	2008	2009
<i>Forțele terestre</i>			
Tancuri	1.179	1.182	1.182
Tancuri ușoare	19	39	39
Vehicule de recunoaștere	-	-	103
Mașini de luptă ale infanteriei	~26	290	303
Transportoare blindate pentru trupe	~1.500	1.345	1.391
Piese de artilerie	1.331	1.232	1.232
Sisteme antitanc	5.470	>5.470	>5.565
Sisteme de apărare antiaeriană	>1.360	>1.387	>1.387
Stații radar	?	7	7
<i>Forțele navale</i>			
Nave de patrulare și costiere	10	13	13
<i>Forțele aeriene</i>			
Avioane de luptă	101	96	102
Avioane de patrulare maritimă	2	2	2

Categorie de echipament	2002	2008	2009
Avioane de transport	14	14	18
Avioane utilitare	2	2	2
Avioane de antrenament	28	26	27
Elicoptere de atac	22	>20	25
Elicoptere de sprijin de luptă	14	15	26
Elicoptere utilitare	61	60	60
Vehicule aeriene fără pilot	-	6	6
Sisteme de apărare antiaeriană	80	>80	>80
Sisteme de rachete	?	?	?

În perioada 2002-2009, principalii furnizori de armament și echipamente militare au fost: SUA (342 mil. dolari), Marea Britanie (308), Belgia (206), Africa de Sud (110), Olanda (103), Spania (33), Germania (19), Rusia (12), Ucraina (11) etc.

Probleme naționale și transnaționale:

- circa 500.000 de refugiați irakieni pe teritoriul iordanian ca urmare a războiului din 2003;
- granița cu Siria în curs de delimitare pe baza acordului încheiat în 2004.

Irak

Buget: ? mil. dolari (1992); ? (2002); 2.097 (2007); 5.324 (2008); 3.814 (2009)

Personal: 191.957 militari activi, 0 rezerviști

Arsenal:

Categorie de echipament	2002	2008	2009
<i>Forțele terestre</i>			
Tancuri	~2.600	>149	>149
Vehicule de recunoaștere	400	35	53
Mașini de luptă ale infanteriei	~1.200	-	434
Transportoare blindate pentru trupe	~1.800	1.415	1.479
Piese de artilerie	>2.300	-	4
Sisteme antitanc	?	-	-
Sisteme de rachete	>56	-	-
Elicoptere de atac	62	-	-
Elicoptere de sprijin de luptă	102	-	-
Stații radar	?	-	-

Categorie de echipament	2002	2008	2009
<i>Forțele navale</i>			
Nave de patrulare și costiere	6	16	>38
Dragoare	3	-	-
Ambarcațiuni logistice și de suport	2	-	-
<i>Forțele aeriene</i>			
Avioane de luptă	~310	-	-
Avioane de luptă/recunoaștere	-	-	6
Avioane de recunoaștere	~5	16	10
Avioane de transport	>14	4	14
Avioane de antrenament	>157	8	8
Elicoptere de sprijin de luptă	-	16	20
Elicoptere utilitare	-	41	38
Vehicule aeriene fără pilot	?	-	-
Sisteme de rachete	?	-	?
<i>Comandamentul apărării antiaeriene</i>			
Sisteme de apărare antiaeriană	>3.000	-	-
Sisteme de rachete	~850	-	-
<i>Arme de distrugere în masă¹⁵</i>			
	chimice, biologice, nucleare		

În perioada 2002-2009, principalii furnizori de armament și echipamente militare au fost: SUA (730 mil. dolari), Rusia (189), Ucraina (100), Ungaria (88), Iordania (71), Italia (70), Polonia (60), Turcia (57), Grecia (36), Africa de Sud (16), Pakistan (11) etc.

Probleme naționale și transnaționale:

- securitatea internă și transfrontalieră monitorizată cu ajutorul forțelor coaliției internaționale;
- peste 2 milioane de refugiați irakieni în Siria, Iordania, Egipt, Liban, Iran și Turcia ca urmare a războiului din 2003;
- dispută cu Iran asupra jurisdicției gurilor râului Shatt al Arab din Golful Persic ca urmare a nedelimitării graniței maritime;
- îngrijorare din partea Turciei cu privire la autonomia kurzilor din Iran.

¹⁵ Idem.

Iran

Buget: 1.817 mil. dolari (1992); 6.148 (2002); 10.158 (2007); 9.174 (2008); ? (2009)

Personal: 523.000 militari activi, 350.000 rezerviști

Arsenal:

Categorie de echipament	2002	2008	2009
<i>Forțele terestre</i>			
Tancuri	~1.565	>1.613	>1.613
Tancuri ușoare	>80	>80	>80
Vehicule de recunoaștere	35	35	35
Mașini de luptă ale infanteriei	750	610	610
Transportoare blindate pentru trupe	~590	640	640
Piese de artilerie	>8.284	>8.196	>8.196
Sisteme antitanc	>275	>275	>275
Avioane de transport	17	17	17
Elicoptere de atac	50	50	50
Elicoptere de sprijin de luptă	45	45	45
Elicoptere utilitare	100	128	128
Vehicule aeriene fără pilot	?	?	?
Sisteme de apărare antiaeriană	>1.700	>1.700	>1.710
Sisteme de rachete	>47	>48	>48
<i>Forțele navale</i>			
Submarine	6	6	7
Puitoare de mine	-	>3	>3
Fregate	3	4	4
Corvete	2	2	2
Nave de patrulare și costiere	54	>146	>146
Dragoare	5	5	5
Nave de debarcare	20	21	21
Ambarcațiuni logistice și de suport	23	26	26
<i>Aviația navală</i>			
Avioane de patrulare maritimă	5	3	3
Avioane război electronic/ELINT	3	3	3
Avioane de transport	13	13	13
Elicoptere anti-submarin	~10	~10	~10
Elicoptere de luptă contra minelor	3	3	3
Elicoptere utilitare	16	17	17

Categorie de echipament	2002	2008	2009
Forțele aeriene			
Avioane de luptă	~260	286	>301
Avioane de recunoaștere	~6	>6	>6
Avioane de patrulare maritimă	5	5	5
Avioane de război electronic	1	-	-
Avioane de transport	>64	>104	104
Avioane utilitare	12	12	12
Avioane de antrenament	139	112	169
Elicoptere de sprijin de luptă	>2	>2	>2
Elicoptere utilitare	34	32	32
Sisteme de apărare antiaeriană	>250	>279	>279
Sisteme de rachete	>3.000	>3.000	>3.000
Garda revoluției islamice			
Nave de patrulare și costiere	>50	>50	>50
Sisteme de rachete	?	?	?
Lansatoare de rachete	-	24	24
Arme de distrugere în masă¹⁶			
	chimice, biologice, nucleare		

În perioada 2002-2009, principalii furnizori de armament și echipamente militare au fost: Rusia (892 mil. dolari), China (664), Coreea de Nord (257), Ucraina (75), Belarus (16) etc.

Probleme naționale și transnaționale:

- limitare prin îndiguiri a fluxului afluenților râului Helmand, în perioadele de secetă;
- dispută cu Irak asupra jurisdicției gurilor râului Shatt al Arab din Golful Persic ca urmare a nedelimitării graniței maritime;
- dispută cu Emiratele Arabe Unite asupra insulelor Tunb și Abu Musa, ocupate de Iran;
- Iran este singurul stat riveran care insistă pe împărțirea Mării Caspice în cinci sectoare egale;
- activități de trafic ilegal de persoane, piață de consum și rută majoră de tranzit al drogurilor din sud-vestul Asiei spre Europa.

¹⁶ Idem.

Israel

Buget: 11.313 mil. dolari (1992); 14.888 (2002); 14.397 (2007); 14.076 (2008); 14.309 (2009)

Personal: 176.500 militari activi, 565.000 rezerviști

Arsenal:

Categorie de echipament	2002	2008	2009
Forțele terestre			
Tancuri	3.750	3.501	3.501
Vehicule de recunoaștere	~400	408	408
Transportoare blindate pentru trupe	>10.400	>10.419	>10.464
Piese de artilerie	~8.123	5.432	5.432
Sisteme antitanc	>1.575	>1.475	>1.475
Sisteme de apărare antiaeriană	1.298	1.270	1.270
Stații radar	?	?	?
Sisteme de rachete	>20	~107	~107
Forțele navale			
Submarine	3	3	3
Corvete	3	3	3
Nave de patrulare și costiere	45	56	61
Ambarcațiuni de sprijin operații speciale	-	1	1
Nave de debarcare	2	2	2
Ambarcațiuni logistice și de suport	-	3	3
Aviația navală			
Avioane de transport	-	2	2
Elicoptere anti-submarin	4	9	9
Elicoptere căutare-salvare/utilitare	-	17	17
Forțele aeriene			
Avioane de luptă	414	435	435
Avioane de supraveghere	6	4	4
Avioane de recunoaștere	13	6	6
Avioane ELINT	40	11	11
Avioane de patrulare maritimă	3	3	3
Avioane de transport	36	54	51
Avioane utilitare	20	22	-
Avioane de antrenament	103	83	107
Elicoptere de atac	130	103	81
Elicoptere anti-submarin	6	7	7
Elicoptere de sprijin de luptă	56	65	87

Categorie de echipament	2002	2008	2009
Elicoptere utilitare	114	113	113
Vehicule aeriene fără pilot	?	>44	>48
Sisteme de apărare antiaeriană	>1.239	>968	>968
Sisteme de rachete	?	?	?
Muniție ofensivă	-	?	?
Focoase nucleare			
	>100	>200	>200
Arme de distrugere în masă ¹⁷	chimice, biologice, nucleare		

În perioada 2002-2009, principalii furnizori de armament și echipamente militare au fost: SUA (5.077 mil. dolari), Germania (265), Canada (8), Franța (7) etc.

Probleme naționale și transnaționale:

- dispută cu Palestina asupra statutului Cisiordaniei și Fâșiei Gaza, ocupate în prezent de Israel;
- continuarea construcției zidului de securitate în Cisiordania și de-a lungul liniei de demarcație cu Palestina;
- din august 2005, Israelul și-a retras trupele din Fâșia Gaza și din alte patru localități din Cisiordania;
- pretenții libaneze asupra zonei Shab'a din regiunea Înălțimilor Golan, ocupată de Israel;
- prezența în Ierusalem, încă din 1948, a circa 350 de militari din trupele ONU de menținere a păcii (UNTSO), ce monitorizează acordurile de încetare a focului și de armistițiu, previn escaladarea unor incidente izolate și asistă personalul ONU din regiune;
- activități de trafic ilegal de droguri și spălare de bani.

Kuweit

Buget: 10.490 mil. dolari (1992); 4.080 (2002); 5.109 (2007); 4.660 (2008); 4.589 (2009)

Personal: 15.500 militari activi, 23.700 rezerviști

¹⁷ Idem.

Arsenal:

Categorie de echipament	2002	2008	2009
Forțele terestre			
Tancuri	368	368	368
Mașini de luptă ale infanteriei	450	<450	<450
Transportoare blindate pentru trupe	151	321	321
Piese de artilerie	~191	218	218
Sisteme antitanc	>384	>318	>318
Sisteme de apărare antiaeriană	-	>72	>72
Forțele navale			
Nave de patrulare și costiere	10	10	10
Nave de debarcare	2	2	2
Ambarcațiuni logistice și de suport	4	1	1
Forțele aeriene			
Avioane de luptă	54	39	39
Avioane de transport	4	5	5
Avioane de antrenament	27	19	19
Elicoptere de atac	16	32	25
Elicoptere de sprijin de luptă	12	13	10
Sisteme de rachete	>58	>76	>76

În perioada 2002-2009, principalii furnizori de armament și echipamente militare au fost: SUA (307 mil. dolari), China (47), Italia (20), Franța (9) etc.

Probleme naționale și transnaționale:

- discuții saudito-kuweitiene asupra graniței maritime cu Iran;
- lipsa unui acord asupra graniței maritime cu Irak în Golful Persic;
- activități de trafic ilegal de persoane;
- destinație a forței de muncă din Asia de Sud și Sud-Est, tratament abuziv și de exploatare a muncitorilor străini.

Liban

Buget: 1.157 mil. dolari (1992); 1.129 (2002); 1.276 (2007); 1.169 (2008); 1.408 (2009)

Personal: 59.100 militari activi, 232.635 rezerviști

Arsenal:

Categorie de echipament	2002	2008	2009
Forțele terestre			
Tancuri	327	310	326
Tancuri ușoare	36	-	-
Vehicule de recunoaștere	89	60	54
Transportoare blindate pentru trupe	1.338	1.257	1.240
Vehicule ușoare	-	285	379
Piese de artilerie	560	551	516
Sisteme antitanc	>20	>120	3.422
Sisteme de apărare antiaeriană	>10	>30	165
Vehicule aeriene fără pilot	-	8	8
Forțele navale			
Nave de patrulare și costiere	34	21	>25
Nave de debarcare	2	2	2
Forțele aeriene			
Avioane de luptă	-	6	7
Avioane de antrenament	-	8	3
Elicoptere de atac	2	13	8
Elicoptere de transport	-	-	1
Elicoptere utilitare	28	45	19
Elicoptere de antrenament	3	-	-

În perioada 2002-2009, principalii furnizori de armament și echipamente militare au fost: Iordania (28 mil. dolari), SUA (13), Belgia (7) etc.

Probleme naționale și transnaționale:

- dispută cu Siria asupra unor secțiuni ale graniței, în lipsa unui tratat sau altor documente care să reglementeze granița comună dintre cele două state;
- pretenții libaneze asupra zonei Shab'a din regiunea Înălțimilor Golan, ocupată de Israel;
- prezența, încă din 1978, a circa 2.000 de militari din trupele ONU de menținere a păcii (misiunea UNIFIL);
- peste 400.000 de refugiați palestinieni și 50.000-60.000 de refugiați irakieni;
- activități de producție și trafic ilegal de droguri.

Siria

Buget: 1.430 mil. dolari (1992); 1.731 (2002); 1.911 (2007); 1.732 (2008); 1.883 (2009)

Personal: 325.000 militari activi, 314.000 rezerviști

Arsenal:

Categorie de echipament	2002	2008	2009
Forțele terestre			
Tancuri	4.700	4.950	4.950
Vehicule de recunoaștere	725	590	590
Mașini de luptă ale infanteriei	>2.700	<2.450	<2.450
Transportoare blindate pentru trupe	~1.600	1.500	1.500
Piese de artilerie	~3.219	<3.440	<3.440
Sisteme antitanc	>6.050	>2.600	>2.600
Sisteme de apărare antiaeriană	>8.155	>5.409	>5.409
Sisteme de rachete	~72	>94	>94
Forțele navale			
Fregate	2	2	2
Nave de patrulare și costiere	18	21	21
Dragoare	5	5	5
Nave de debarcare	3	3	3
Ambarcațiuni logistice și de suport	4	3	3
Aviația navală			
Elicoptere anti-submarin	16	13	13
Forțele aeriene			
Avioane de luptă	480	>439	>439
Avioane de recunoaștere	14	48	48
Avioane de transport	25	22	22
Avioane de antrenament	143	139	139
Elicoptere de atac	90	71	71
Elicoptere de sprijin de luptă	110	120	120
Sisteme de rachete	?	?	?
Comandamentul apărării antiaeriene			
Sisteme de apărare antiaeriană	>4.908	4.707	4.707
Arme de distrugere în masă¹⁸			
	chimice, biologice, nucleare		

În perioada 2002-2009, principalii furnizori de armament

¹⁸ Idem.

și echipamente militare au fost: Rusia (293 mil. dolari), Belarus (235), Iran (59), Coreea de Nord (38) etc.

Probleme naționale și transnaționale:

- prezența, încă din 1964, a circa 1.000 de militari din Forța ONU de Observare a Dezangajării (UNDOF), ce patrulează zona tampon dintre Israel și Siria;
- dispută cu Liban asupra unor secțiuni ale graniței, în lipsa unui tratat sau altor documente care să reglementeze granița comună dintre cele două state;
- pretenții libaneze asupra zonei Shab'a din regiunea Înălțimilor Golan, ocupată de Israel;
- granița cu Iordania în curs de delimitare pe baza acordului încheiat în 2004;
- circa 1-1,4 milioane de refugiați irakieni, ca urmare a războiului din 2003, și peste 522.000 de refugiați palestinieni;
- activități de trafic ilegal de persoane, tratament abuziv și de exploatare a muncitorilor străini;
- rută de tranzit al drogurilor în regiune și spre Europa.

Studierea dotării armatelor diferitelor state din cele trei regiuni nu relevă, în ultimii ani, modificări semnificative în structura și cantitățile de armamente. Prin urmare, premisa că în „arcul de insecuritate” ce se extinde din Nordul Africii, trecând prin Orientului Mijlociu, spre Caucazul de Sud și Asia Centrală, sunt în desfășurare curse ale înarmării nu se verifică. Eventualele schimbări în balanța armamentelor pot fi puse pe seama procesului normal de înlocuire a unor sisteme militare perimate fizic și moral în scopul dezvoltării și modernizării armatei, în cazul unor state, sau de îndeplinire a criteriilor de aderare la NATO, în cazul altora (Georgia).

Totuși, arsenalele existente de arme și echipamente militare ale unor state ca Iran, Israel sau Siria, pot oricând susține anumite acțiuni de atac sau de reacție, ceea ce poate inflama situația locală și regională și afecta securitatea euro-atlantică.

CAPITOLUL 3

Impactul înarmărilor pentru securitatea euro-atlantică

Dezvoltarea și extinderea capacităților militare ale unor state instabile sporește pericolul utilizării forței armate pentru soluționarea diverselor dispute de natură politică, economică, teritorială, etnico-religioasă etc., atât pe plan intern, cât și cu vecinii mai apropiați sau mai depărtați din regiunea respectivă. Exemplul cel mai concludent din ultima perioadă este dat de conflictul ruso-georgian asupra republicii separatiste Osetia de Sud din vara lui 2008. Astfel, potențiala declanșare sau agravare a competițiilor militare din spațiul Caucazului de Sud, Asiei Centrale și Orientului Mijlociu/Africii de Nord accentuează riscul unei acțiuni cu efecte mai mult sau mai puțin grave la adresa securității NATO, Uniunii Europene și, implicit, a României.

Stabilitatea și securitatea euro-atlantică depind în mare măsură de deciziile la nivel înalt ale conducerilor politico-militare din unele state analizate, mai ales dacă acestea: nu se fundamentează pe o evaluare rațională a evenimentelor și proceselor din vecinătate; au la bază percepții deformate asupra evenimentelor, contextelor externe, balanței de forțe, evoluțiilor unor tendințe pe termen mediu și lung; sunt puternic influențate de valori naționaliste sau extremist religioase; implică respingerea din start a oricăror inițiative externe de asistență și cooperare; presupun refuzul de a semna/ratifica sau respecta în mod deliberat acordurile internaționale și angajamentele asumate etc. În plus, se exercită un control precar asupra mijloacelor de luptă existente, se manifestă interes pentru producerea/achiziționarea de arme de distrugere în masă sau se acordă azil și sprijin militar unor organizații teroriste. Guvernele respective ar trebui să își asume responsabilitatea pentru consecințele acțiunilor lor și să aibă o responsabilitate sporită de a proteja proprii cetățeni de genocid, crime de război,

purificare etnică, terorism și alte crime împotriva umanității.

Recursul la mijloacele armate în vederea rezolvării unor probleme politice, economice, teritoriale sau de natură etnico-religioasă sunt cu tărie respinse de comunitatea internațională. Astfel, oricare ar fi acumulările și numărul de armamente sau nivelul dezvoltării militare al statelor din zonele mai puțin sigure din vecinătatea estică a Uniunii Europene, comunitatea europeană și euro-atlantică, în general, și autoritățile române, în special, întreprind toate măsurile pentru a preveni/descuraja, diminua și stopa declanșarea unor astfel de curse ale înarmărilor. Aceste acțiuni se înscriu în registrul dezarmării, controlului armamentelor și neproliferării.

Prin urmare, comunitatea euro-atlantică trebuie să fie pregătită să răspundă rapid, coerent și eficient unor probleme tot mai complexe, având în vedere că lumea se transformă rapid și devine tot mai interconectată, interdependențele din mediul de securitate se accentuează, pericolele, riscurile și amenințările evoluează etc.

3.1. Consecințe pentru NATO

NATO reprezintă principala garanție de menținere a controlului strategic al situațiilor tensionate din regiunile Caucazului de Sud, Asiei Centrale sau Orientului Mijlociu/Africii de Nord, de prevenire a amenințărilor asimetrice și a conflictelor majore și de protejare a intereselor europene și euro-atlantice.

Declanșarea unor competiții militare în spațiile respective ce implică arme convenționale și, mai ales, neconvenționale (arme de distrugere în masă) poate avea efecte dintre cele mai serioase la adresa securității populației, teritoriului și forțelor Alianțelor. În Noul Concept Strategic al Alianței¹⁹, adoptat la

¹⁹ NATO, *Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization: Active Engagement, Modern Defence*, Lisbon, 19 November 2010, www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf.

Summitul de la Lisabona, șefii statelor membre atrag atenția asupra amenințării generate de producerea/achiziționarea de către unele țări ale lumii de capacități militare moderne, arme nucleare și alte arme de distrugere în masă, cu consecințe greu de prevăzut pentru stabilitatea și securitatea euro-atlantică. Conexat cu aceste amenințări, grupările teroriste continuă să se extindă în regiuni de importanță strategică pentru NATO, ceea ce sporește riscul unui atac, ce implică tehnologie și armament modern, cu efecte asupra prosperității și securității cetățenilor.

După sfârșitul confruntării bipolare, riscurile și amenințările la adresa securității NATO s-au diversificat peste măsură. De la rețelele de criminalitate transfrontalieră și de trafic ilegal de arme, droguri și persoane s-a trecut la problema proliferării armelor de distrugere în masă și la amenințarea nucleară, pe fondul exacerbarii terorismului. Prezența la granița estică a NATO a unor crize și conflicte latente complică și mai mult planurile occidentale de extindere a păcii, stabilității politice, toleranței etnice și altor valori democratice dincolo de aria sa de responsabilitate. Aceste surse de alimentare a extremismului, terorismului și a activităților transnaționale ilegale amenință în mod direct securitatea Alianței.

Granița NATO a ajuns acum la Marea Neagră, iar întărirea sistemului de securitate în zonă a devenit o prioritate a Alianțelor. La Summitul de la București, oficialii NATO au recunoscut pentru prima oară importanța strategică a regiunii: „Reafirmăm importanța continuă a regiunii Mării Negre pentru securitatea euro-atlantică...”²⁰. Prezența trupelor americane pe teritoriul Bulgariei și României constituie un element forte de susținere a securității, dar și de proiecție a forțelor SUA și NATO spre teatrele de operații din Orient.

Împotriva amenințărilor ridicate de proliferarea armamentelor, NATO acționează pe două coordonate. În primul

²⁰ NATO, *Bucharest Summit Declaration*, 3 April 2008, www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_8443.htm.

rând, prin atragerea statelor din regiunile Caucazului de Sud, Asiei Centrale și Orientului Mijlociu/Africii de Nord în diferite formate de parteneriat, dialog și cooperare. În al doilea rând, prin angajarea capacităților militare pentru a contribui la gestionarea întregului spectru de crize pre-conflict, pe timpul și post-conflict cu potențial de a aduce atingere integrității teritoriale, independenței politice și securității statelor membre. Ambele variante pun accent pe contribuția activă a Aliaților în domeniul promovării dezarmării, întăririi regimului de control al armamentelor și a eforturilor internaționale de combatere a proliferării, atât în ceea ce privește armele convenționale, cât și cele de distrugere în masă.

Pe primul palier, NATO vizează realizarea unei rețele extinse de relații de parteneriat cu țările și organizațiile din „arcu de insecuritate”. Astfel, majoritatea statelor din regiunile respective sunt cuprinse în diferite forme de cooperare cu Alianța: Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Kazahstan, Kârgâzstan, Tadjikistan, Turkmenistan și Uzbekistan sunt membri și parteneri în cadrul *Parteneriatului pentru Pace* și *Consiliului Parteneriatului Euro-Atlantic*; Egipt, Israel și Iordania sunt implicate în Dialogul Mediteranean; iar Kuwait și Emiratele Arabe Unite sunt membri ai Inițiativei de Cooperare de la Istanbul. De asemenea, *Comisia NATO-Georgia* vizează maximizarea asistenței aliate și sprijinirea procesului de pregătire în perspectiva aderării. Aceste structuri ale NATO constituie elementele centrale ale procesului de dezvoltare a unor relații reciproc avantajoase ce vizează creșterea stabilității, diminuarea amenințărilor la adresa păcii și consolidarea relațiilor în domeniul securității și interoperabilității între/dintre statele partenere și organizația nord-atlantică.

Pe al doilea palier, NATO continuă să se angajeze în prevenirea și gestionarea crizelor, stabilizare și reconstrucție, operații care vizează și obiective de dezarmare, control al armamentelor și neproliferare. O parte importantă a eforturilor

Alianței se îndreaptă și spre misiunile de prevenire și combatere a acțiunilor teroriste, precum *Active Endeavour*²¹. Lansată în luna octombrie 2001, operația din Marea Mediterană constă în activități de patrulare, monitorizare a traficului naval, control și escortă și, mai recent, inspectare a navelor pentru a descuraja proliferarea armamentelor și dezorganiza acțiunile teroriste. De asemenea, acțiunile aliate se îndreaptă și spre crearea unui sector militar eficient, capabil să asigure securitatea Irakului. *Misiunea de instruire a ofițerilor irakieni NTM-I*²², lansată în a doua jumătate a anului 2004, vizează instruirea noilor forțe de securitate irakiene și refacerea Armatei prin contribuții financiare și donații de echipamente militare.

O altă direcție de acțiune mai nouă a Organizației Nord-Atlantice vizează dezvoltarea capacității de apărare antirachetă pentru a proteja populația, teritoriul și forțele NATO din Europa împotriva atacurilor cu rachete balistice. În acest scop, liderii Alianței au decis extinderea actualului sistem de protecție a trupelor aliate desfășurate – Active Layered Theatre Ballistic Missile Defence (ALTBMD)²³. Noul scut antirachetă va beneficia de contribuția SUA și de posibila cooperare cu Rusia și alte state interesate.

3.2. Consecințe pentru UE

Programul nuclear al Iranului și dezvoltarea puterii militare a altor state din Caucazul de Sud, Asia Centrală și Orientul Mijlociu/Africa de Nord alimentează crizele și conflictele din vecinătatea estică, ce pot amenința securitatea Uniunii Europene prin: creșterea riscului escaladării

²¹ NATO, *Operation Active Endeavour*, www.nato.int/cps/en/natolive/topics_7932.htm.

²² NATO, *NATO's assistance in Iraq*, www.nato.int/cps/en/SID-E1C8325F-97E944F5/natolive/topics_51978.htm.

²³ NATO, *Lisbon Summit Declaration*, Lisbon, 20 November 2010, www.nato.int/cps/en/SID-75AFF6E3-54D695A2/natolive/official_texts_68828.htm?mode=pressrelease.

tensiunilor; sporirea exodurilor de refugiați și a imigrației ilegale; întreruperea fluxurilor de aprovizionarea cu energie și a relațiilor comerciale și de transport; extinderea terorismului și a criminalității organizate, inclusiv a pirateriei și traficului ilegal de persoane, droguri și armament.

Presiunile externe exercitate de rețelele teroriste, de grupări de crimă organizată și traficanți și de diferite cercuri de interese alimentează menținerea tensiunilor și a situației incerte în vecinătatea estică a comunității europene, ceea ce poate contribui la destabilizarea întregii regiuni. În acest context, arealul Mării Negre constituie un spațiu de infiltrare și tranzit a acestor amenințări spre Europa.

În scopul garantării propriei securități, Uniunea Europeană a devenit mult mai angajată în eforturile de prevenire și combatere a amenințărilor la adresa securității și apărării europene și de soluționare a conflictelor din vecinătatea apropiată. Oficialii de la Bruxelles acționează atât prin diverse inițiative politico-diplomatice și programe de cooperare, cât și prin operaționalizarea instrumentelor militare și non-militare.

Începând cu anul 2004, UE a inclus Armenia, Azerbaidjan, Egipt, Georgia, Israel, Iordania, Liban și Siria în *Politica Europeană de Vecinătate* (PEV), cadru propice consolidării relațiilor de cooperare în vederea creșterii prosperității, stabilității și securității și evitării apariției unor noi linii despărțitoare între Uniunea extinsă și vecinii săi. Cooperarea bilaterală vizează problemele regionale și internaționale din sfera politicii externe și de securitate, prevenirea conflictelor și gestionarea crizelor și amenințările comune de securitate, precum terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă și exporturile ilegale de armament²⁴. Mai mult, UE a încheiat cu fiecare țară în parte, cu excepția Siriei,

²⁴ European Commission, *European Neighbourhood Policy: Strategy Paper*, Brussels, 12 May 2004, p. 13, http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/strategy/strategy_paper_en.pdf.

un *Plan de Acțiuni* în cadrul PEV axat pe o serie de priorități stabilite de comun acord, ce vizează domeniile economico-sociale sensibile și reformele necesare, printre care și măsuri de combatere a terorismului, crimei organizate și traficului ilegal de arme.

În ultimii ani, PEV a fost completată și întărită cu alte inițiative de cooperare regională și multilaterală, menite să consolideze angajamentul de a dezvolta o zonă de prosperitate și stabilitate în vecinătatea europeană apropiată:

- *Strategia pentru un Nou Parteneriat*²⁵ (lansată în iunie 2007) se axează pe întărirea relațiilor cu cele cinci state din Asia Centrală în domenii ca: drepturile omului, educație, domnia legii, energie și transport, mediu și apă, amenințări și provocări comune (inclusiv managementul frontierelor și combaterea traficului ilegal de droguri), economie și comerț;

- *Parteneriatul Strategic UE-Africa*²⁶ (lansat în decembrie 2007) bazat pe un Plan de Acțiune în opt domenii: pace și securitate; guvernare democratică și drepturile omului; comerț și integrare regională; obiectivele de dezvoltare ale mileniului; energie; schimbări climatice; migrație, mobilitate și locuri de muncă; știință, societate informațională și spațiu;

- *Sinergia Mării Negre*²⁷ (inițiativă românească lansată în februarie 2008) susține o agendă prin care se încearcă soluționarea unor probleme de interes comun ale statelor din proximitate (printre care și Armenia, Azerbaidjan și Georgia), în scopul stimulării reformelor democratice și economice, creșterea gradului de dezvoltare și stabilitate, promovarea

²⁵ European Union External Action, *EU's relations with Central Asia*, http://eeas.europa.eu/central_asia/index_en.htm.

²⁶ Council of the European Union, *The Africa-EU Strategic Partnership – A Joint Africa-EU Strategy*, Lisbon, 9 December 2007, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/07/st16/st16344.en07.pdf>.

²⁷ European Union External Action, *Black Sea Synergy*, http://eeas.europa.eu/blacksea/index_en.htm.

acțiunii coordonate la nivel regional și cooperării transfrontaliere etc. Prin acest document se va crea un cadru mai favorabil pentru găsirea unor soluții pașnice pentru încheierea conflictelor din regiune. De asemenea, Strategia vizează proiecte practice între parteneri în domeniile: mediului; politicii maritime și pescuitului; energiei și transportului; comerțului; migrației; rețelelor de cercetare și educație; democrației, drepturilor omului și buneii guvernare;

- *Uniunea pentru Mediterana*²⁸ (relansată în iulie 2008) include Egipt, Iordania, Israel, Liban, Siria și este axată pe integrare economică și reformă democratică prin proiecte în domeniile economiei, mediului, energiei, sănătății, migrației și culturii;

- *Parteneriatul Estic*²⁹ (lansat în mai 2009) vizează consolidarea relațiilor cu Armenia, Azerbaidjan și Georgia prin încheierea unor noi acorduri de asociere și liber schimb, liberalizarea graduală a regimului de vize și, implicit, adoptarea de măsuri de combatere a imigrației ilegale. De asemenea, Parteneriatul promovează valorile democratice și buna guvernare, dezvoltarea economico-socială, securitatea energetică, reformă sectorială și protecția mediului.

Prin aceste inițiative se urmărește crearea unui arc de siguranță strategică la granița sud-estică, focalizat pe extinderea influenței Uniunii Europene și implementarea unor mecanisme de diminuare și control a conflictualității.

Promovarea politicilor și intereselor UE în țările și regiunile mai puțin stabile se realizează și prin reprezentanți speciali. Astfel, *Reprezentantul Special al UE pentru Caucazul de Sud* este mandatat să acorde asistență celor trei state în realizarea reformelor politice și economice, să prevină conflictele în regiune

²⁸ European Union External Action, *Euro-Mediterranean Partnership (EUROMED)*, www.eeas.europa.eu/euromed/index_en.htm.

²⁹ European Union External Action, *Eastern Partnership*, http://eeas.europa.eu/eastern/index_en.htm.

și să contribuie la reglementarea pașnică a celor existente, să încurajeze și susțină cooperarea între statele regiunii.

Tratatul cu privire la forțele armate convenționale în Europa (CFE) constituie principalul instrument de reglementare a balanței militare între țările din Vest și cele din Est. Uniunea este angajată activ în eforturile de dezvoltare și aplicare a unor politici responsabile în domeniul exporturilor de arme (a adoptat un Cod de conduită³⁰) și de reducere și, eventual, eliminare a minelor anti-personal. Considerate a fi un risc de securitate la adresa intereselor, teritoriilor și populației statelor membre, UE acționează pentru combaterea proliferării armelor de distrugere în masă și a altor categorii de mijloace militare, precum armele de calibru mic și armamentul ușor (SALW). În acest sens, Consiliul European a adoptat în 2003, concomitent cu Strategia Europeană de Securitate, și o *Strategie împotriva proliferării ADM*³¹, completată în 2005 cu o *Strategie de combatere a acumulării și traficului ilegal de SALW și muniție aferentă*³². Ambele documente pun accent pe prevenire și consolidează acțiunile UE, prin intermediul ONU și al acordurilor multilaterale, de dezvoltare a capacităților țărilor terțe și organizațiilor regionale de luptă împotriva proliferării. Mai mult, Bruxelles-ul este adeptul ideii de elaborare a unui tratat internațional care să reglementeze comerțul cu arme³³.

³⁰ European Commission, *EU Code of Conduct on Arms Export*, 11 June 1998, http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/sanctions/codeofconduct.pdf.

³¹ Council of the European Union, *EU Strategy against proliferation of Weapons of Mass Destruction*, Brussels, 10 December 2003, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/03/st15/st15708.en03.pdf>.

³² Council of the European Union, *EU Strategy to combat illicit accumulation and trafficking of SALW and their ammunition*, Brussels, 15-16 December 2005, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st05/st05319.en06.pdf>.

³³ European Union, *Report on the implementation of the European Security Strategy – Providing Security in a Changing World*, Brussels, 11 December 2008, p. 9.

*Strategia de combatere a terorismului*³⁴ din 2005 constituie, de asemenea, o altă direcție de acțiune în scopul asigurării securității UE și a vecinătății sale. Pași importanți s-au făcut în direcția adoptării unor măsuri coordonate pentru prevenirea radicalizării și a recrutării și a factorilor care le cauzează, protejarea țintelor potențiale, urmărirea teroriștilor și grupărilor teroriste și răspunsul în cazul unui atac major ce ar putea implica mijloace CBRN.

Pe de altă parte, Uniunea Europeană a devenit în ultimii ani un lider al eforturilor internaționale de prevenire și gestionare a diverselor crize și conflicte de la granițele sale. Cel mai recent exemplu îl constituie conflictul armat ruso-georgian din august 2008, în care UE a condus răspunsul comunității internaționale, prin mediere între părți, asistență umanitară, sprijin financiar, precum și desfășurarea unei misiuni civile de monitorizare. Uniunea ocupă un loc central și în eforturile de stabilizare din Orientul Mijlociu, prin rolul său în Cvartet sau în Procesul de la Annapolis de soluționare bi-statală a conflictului dintre Israel și Autoritatea Palestiniană.

Crizele și conflictele sunt adesea strâns legate de fragilitatea statală. De aceea, operațiunile UE vizează obiective de reformare a sectorului de securitate, dezarmare, demobilizare și reintegrare în vederea stabilizării și reconstrucției post-conflict. Uniunea Europeană desfășoară, în prezent, operații civile de pace³⁵ ce urmăresc atât gestionarea crizelor, cât și soluționarea conflictelor:

- misiunea integrată de sprijinire a statului de drept în Irak (EUJUST LEX), din iulie 2005, cu scopul de întări domnia

³⁴ Council of the European Union, *The European Union Counter-Terrorism Strategy*, Brussels, 30 November 2005, <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/05/st14/st14469-re04.en05.pdf>.

³⁵ EU Common Security and Defence Policy (CSDP), *Overview of the missions and operations of the European Union*, 2010, <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=268&lang=en>.

legii și promova respectul pentru drepturile omului;

- misiunea de poliție pentru teritoriile palestinieni (EUPOL COPPS), din noiembrie 2005, cu scopul de asigura asistență Autorității Palestiniene în vederea reformării sectorului de poliție și justiție;

- misiunea de monitorizare a frontierei dintre Israel și Palestina la punctul de trecere Rafah din fâșia Gaza (EUBAM Rafah), din noiembrie 2005, cu scopul coordonării și supravegherii activităților desfășurate aici;

- misiunea de monitorizare din Georgia (EUMM), din septembrie 2008, cu scopul de a contribui la stabilizarea situației din teritoriile georgiene și vecinătate.

În concluzie, acțiunile conjugate ale celor două organizații – NATO și UE – trebuie consolidate în direcția prevenirii și combaterii proliferării armamentelor prin:

- controlul producerii și achiziționării de arme convenționale și neconvenționale, al cererii și ofertei de arme;

- întărirea reglementărilor în domeniul traficului ilegal de arme, în toate aspectele sale;

- interzicerea proliferării și diseminării necontrolate a tehnologiilor și materialelor chimice, biologice, radiologice și nucleare, inclusiv controlul strict al stocurilor de arme neconvenționale;

- interzicerea producerii ilegale de armament, inclusiv cel nelicențiat;

- controlul posesiei de armament în rândul civililor;

- monitorizarea transporturilor aeriene și maritime, în special a celor ilegale;

- interzicerea furnizării de armament actorilor non-statali și teroriștilor;

- evaluarea legăturilor dintre terorism, crimă organizată, trafic de persoane, droguri și metale prețioase și comerțul ilegal de arme;

- evaluarea legăturilor dintre securitate, violență armată, dezvoltare și drepturile omului;
- utilizarea armelor și forței de către structurile de securitate guvernamentale, inclusiv cele de menținere a păcii, în conformitate cu normele internaționale;
- protejarea civililor, în special a femeilor, copiilor și a celor vulnerabili, de violența armată și asistență acordată victimelor;
- cooperarea cu toate părțile implicate, inclusiv parteneriate consolidate cu societatea civilă și sectorul privat;
- promovarea prevenirii crizelor, gestionarea și soluționarea negociată a conflictelor cu respectarea dreptului internațional;
- combaterea culturii violenței și impunității;
- sprijin pentru reforma guvernamentală și a sectorului de securitate etc.

3.3. Consecințe pentru România

Grava criza economico-financiară, ce a supus economia mondială și sistemul financiar internațional la presiuni și schimbări majore în ultimii ani, a avut efecte negative asupra unor regiuni întregi, inclusiv Caucaz de Sud, Asia Centrală sau asupra statelor din Orientul Mijlociu și Africa de Nord. Pe acest fundal, aici s-au agravat instabilitatea și situațiile tensionate, de criză sau conflictuale determinate de dispute istorice de natură etico-religioasă sau teritorială, a crescut sărăcia și, nu în ultimul rând, s-au amplificat activitățile ilegale.

Prin politica sa externă, România este un promotor al consolidării păcii, securității și stabilității în aceste spații. Autoritățile de la București și-au reglementat pe baze juridice de egalitate și cooperare relațiile cu majoritatea statelor din spațiile respective și acordă o atenție specială încurajării proceselor de democratizare din Caucazul de Sud. Mai mult, țara noastră este un participant activ al inițiativelor NATO și UE de cooperare cu aceste state și continuă să pledeze pentru

rezolvarea, cu participare ONU și internațională, a crizelor și conflictelor locale.

Impactul pentru România a eventualei dezvoltări a puterii militare a unor state din „arcul de insecuritate” pot fi analizate pe trei dimensiuni: politico-diplomatică, economico-socială și militară.

La nivel *politico-diplomatic*, România ca stat membru NATO și UE, aflat la granița estică a celor două organizații, are un interes special în menținerea unui climat de securitate în regiunea Mării Negre și a vecinătății adiacente. Țara noastră a pledat constant pentru consolidarea unei politici europene comprehensive adresată vecinătății estice, iar Politica Europeană de Vecinătate a devenit una din prioritățile politicii sale externe. De asemenea, România este un promotor al consolidării Sinergiei Mării Negre și un susținător al Parteneriatului Estic și a principiului complementarității celor două inițiative.

Poziția geostrategică a țării noastre obligă diplomația românească să se implice și în problematica spațiului contiguu Marea Neagră – Caucaz – Asia Centrală și dincolo de acesta, în aria Orientului Mijlociu și Africii de Nord. Politica națională privind regiunile respective se înscrie în cadrul politicii generale a UE ce vizează securitatea și stabilitatea acestor spații. România sprijină aspirațiile europene și euro-atlantice ale statelor sud-caucaziene și susține apropierea de Uniune și încurajarea proceselor de democratizare și consolidare a dialogului și cooperării cu statele din celelalte regiuni.

În domeniul relațiilor bilaterale, administrația de la București este deschisă cooperării cu toate statele din spațiile analizate. De exemplu, România a încheiat un Parteneriat Strategic cu Azerbaidjan³⁶ axat pe consolidarea dialogului politic, cooperare economică și energetică și, în special,

³⁶ Ministerul Afacerilor Externe, *Parteneriatul Strategic între România și Republica Azerbaidjan*, www.mae.ro/node/5322.

cooperare pe probleme de securitate. Acorduri în domeniul militar sunt în derulare cu Armenia, Azerbaidjan, Georgia sau Israel³⁷. Pași concreți s-au făcut și prin încheierea a peste 50 de acorduri de cooperare în domeniul combaterii terorismului internațional, criminalității transfrontaliere și a traficului ilegal, inclusiv cu Azerbaidjan, Georgia și alte state din regiunile analizate.

De asemenea, România își promovează interesele vizavi de aceste spații și prin intermediul Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) și Organizației Cooperării Economice la Marea Neagră (OCEMN), dar și în Cadrul inițiativelor, proceselor și structurilor regionale de cooperare, precum: Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est (SPSEE), Consiliul Cooperării Regionale (RCC), Procesul de Cooperare în Europa de Sud-Est (SEECF) sau Inițiativa de Cooperare în Europa de Sud-Est (SECI).

În problematica specifică a dezarmării, controlului armamentelor și neproliferării, țara noastră este parte a celor mai importante acorduri și tratate internaționale în domeniu și un promotor al respectării prevederilor acestora pe plan regional. O altă direcție de acțiune o reprezintă respectarea embargourilor asupra armelor impuse de ONU și UE pentru a constrânge anumiți actori statali sau non-statali să-și revizuiască comportamentul în scopul și interesul păcii și securității internaționale. Cele două organizații continuă să mențină regimul de sancțiuni impus asupra grupării teroriste Al-Qaeda, talibanilor și altor entități asociate, Iranului și forțelor neguvernamentale din Irak și Liban³⁸. În plus, UE a instituit, până octombrie 2009, măsuri de interdicere a tranzacțiilor de armamente și muniție împotriva Uzbekistanului.

³⁷ Ministerul Apărării Naționale, Departamentul pentru Politica de Apărare și Planificare, *Acorduri internaționale*, 20 august 2009.

³⁸ SIPRI, *Arms Embargoes Database*, 2010, www.sipri.org/databases/embargoes.

La nivel *economico-social*, o eventuală accentuare a competițiilor militare în Caucazul de Sud, Asia Centrală sau Orientul Mijlociu/Africa de Nord supune România unei duble presiuni.

Pe de o parte, agravarea unor tensiuni în regiunile analizate poate afecta o serie de activități și sectoare economice și impieta asupra derulării normale a relațiilor economice și comerciale dintre România și țările respective, ceea ce în final ar putea duce la pierderi înregistrate de economia națională și scăderea nivelului de trai al populației. Este cunoscut faptul că încă din anii '70-'80, Bucureștiul a dezvoltat puternice relații bilaterale în domeniul economic cu majoritatea statelor asiatice. Noi tendințe în desfășurarea relațiilor internaționale ale țării noastre au condus ulterior la un regres în derularea acestor raporturi tradiționale. Degradarea stabilității și securității în unele state de aici favorizează și mai mult acest trend descrescător.

De exemplu, conflictul asupra Osetiei de Sud din vara anului 2008 a dus la o scădere semnificativă, de peste 23%, a schimburilor comerciale româno-georgiene: de la un total de 239,4 mil. dolari în 2008 la doar 185,2 mil. dolari în 2009³⁹. Și relațiile comerciale cu Turkmenistanul, Uzbekistanul sau Israelul au cunoscut în aceeași perioadă o diminuare accentuată de peste 85%, 55% și, respectiv, 31%⁴⁰. Mai mult, datoriile pe care România le are de încasat – Irak cu peste 977 mil. dolari și Siria cu circa 46 mil. dolari și 16 mil. lire sterline⁴¹ – vor rămâne în continuare neachitate.

Și investițiile sau exporturile de produse militare ale

³⁹ Ministerul Afacerilor Externe, *Relații bilaterale*, www.mae.ro/bilateral-relations/4509#814.

⁴⁰ Idem.

⁴¹ Ministerul Finanțelor Publice, *Raport privind creanțele României la 31 decembrie 2006 provenite din activitatea de export, cooperare economică internațională și alte acțiuni externe, derulate înainte de 31 decembrie 1989*, http://discutii.mfinante.ro/static/10/Mfp/buletin/executii/Raport_creante31122006.htm.

României sunt influențate de anumite probleme, evenimente și tensiuni care apar într-o țară sau alta din regiunile analizate. De exemplu, embargoul asupra armelor impus Libanului de ONU și UE începând cu a doua jumătate a anului 2006 a dus la pierderea de către industria de apărare românească a unei piețe de desfacere ce a valorat circa 161 mii de euro în 2005⁴².

Nu pot fi ignorate nici problemele legate de aprovizionarea cu energie a Europei și, implicit, a României. Exacerbarea tensiunilor din Azerbaidjan, Kazahstan sau Irak poate conduce imediat la scăderi ale producției și exporturilor de petrol și gaze naturale sau distrugerea unor infrastructuri energetice, ceea ce va avea drept consecință o creștere a prețurilor internaționale. Cel mai recent exemplu îl constituie revolta populară din Egipt, ce a dus prețul barilului de petrol la cel mai ridicat nivel din ultimii doi ani: peste 100 dolari⁴³. De asemenea, atacurile diferitelor facțiuni asupra infrastructurilor energetice conduc la diminuarea sau chiar întreruperea fluxurilor de aprovizionare cu hidrocarburi a țărilor europene.

Pe de altă parte, zona de interes strategic în care se află și România a devenit o zonă de tranzit a activităților de trafic ilegal de armament, muniție, explozivi și materiale strategice, produse cu dublă utilizare, droguri și persoane, de migrație clandestină și fluxuri masive de refugiați, de spălare de bani, de criminalitate organizată etc., ce pot favoriza terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă⁴⁴. Ca răspuns, în cadrul SPSEE funcționează o serie de structuri cu atribuții în domeniile respective: Centrul regional SECI pentru combaterea infracționalității transfrontaliere de la București, Inițiativa anti-corupție, Inițiativa împotriva crimei organizate, Inițiativa privind prevenirea și pregătirea în cazuri de

⁴² Agenția Națională de Control al Exporturilor, *2005 - Raport anual privind controlul exporturilor de produse militare*, Septembrie 2007, p. 12.

⁴³ BBC News, *Egypt unrest pushes Brent crude oil to \$100 a barrel*, 31 January 2011, www.bbc.co.uk/news/business-12328745.

⁴⁴ *Vezi Strategia de Securitate Națională a României*, București, 2007, p. 15.

dezastre, Centrul regional de asistență privind verificarea și implementarea controlului armamentelor, Inițiativa regională pentru migrație, azil și refugiați etc.

După 2007, circa 2.000 km din granițele naționale, din care 193,5 la Marea Neagră, au devenit frontiera externă a Uniunii Europene. În aceste condiții, România a luat anumite măsuri speciale pentru a asigura managementul integrat al frontierei, ceea ce a necesitat importante resurse financiare și logistice.

Activitățile infracționale transfrontaliere, extinderea terorismului internațional conexat cu armele de distrugere în masă și, mai ales, exportul de insecuritate din partea unor state care se confruntă cu situații conflictuale pot avea un impact major asupra securității naționale și europene. De aceea, România trebuie să depună eforturi pentru a atinge următoarele obiective strategice: controlul și supravegherea frontierei pe baza analizei de risc relevante și a datelor și informațiilor prelucrate privind infracționalitatea; cooperarea autorităților în descoperirea și investigarea infracțiunilor transfrontaliere; asigurarea implementării modelului celor patru filtre (I – activități desfășurate în țări terțe, II – cooperarea cu statele vecine, III – controlul și supravegherea frontierelor, IV – măsuri de control în interiorul spațiului comun); cooperarea inter-instituțională atât la nivel național, cât și la nivel internațional; coordonarea și coroborarea activităților instituțiilor naționale cu cele ale organismelor comunitare⁴⁵. Controlul eficient la frontiere trebuie menținut în mod constant, iar acesta ar trebui să acopere toate acțiunile ilegale de tipul migrației ilegale, traficului de persoane și altor activități infracționale, mai ales cele care au impact major la adresa securității, ordinii și sănătății publice.

⁴⁵ Ministerul Administrației și Internelor, *Strategia națională de management integrat al frontierei de stat a României în perioada 2010-2012*, www.mai.gov.ro/Documente/Transparenta%20decizionala/Anexa%201a%20OHG%20SNMIFS.pdf.

În plus, conform unui studiu⁴⁶ la nivelul celor 27 state membre ale UE, specialiștii de politică externă din România consideră că proliferarea armelor de distrugere în masă și statele fragile constituie amenințările cele mai importante la adresa securității populației și intereselor sale. Mai mult, acutizarea unor tensiuni, crize și conflicte din vecinătatea apropiată pe fondul intensificării și extinderii competițiilor militare între statele din „arcul de insecuritate” poate avea repercusiuni grave, directe și indirecte, asupra securității cetățenilor români. În principal, acestea constau în:

- afectarea condițiilor de trai, sănătate și de siguranță;
- degradarea sau distrugerea bunurilor materiale și infrastructurilor critice;
- perturbarea schimburilor comerciale, a fluxurilor de aprovizionare cu resurse energetice;

- sporirea numărului de refugiați și migranți.

De aceea, măsuri de prevenire și pregătire a populației pentru a face față unor astfel de amenințări înseamnă alte presiuni asupra resurselor financiare ale statului român.

La nivel *militar*, conform angajamentelor asumate ca stat membru al NATO și UE, România este un contributor cu forțe și mijloace la eforturile de dezamorsare a situațiilor strategice tensionate din regiunile analizate care să permită soluționarea diferitelor stări de criză și conflict.

În 2010, țara noastră a participat la Misiunea NATO de instruire a ofițerilor irakieni (NTM-I) și Active Endeavour din Marea Mediterană sau la Misiunea UE de monitorizare din Georgia (EUMM) cu un efectiv de peste 60 de militari, observatori militari, monitori și ofițeri de legătură⁴⁷. Acțiunile

⁴⁶ Ivan Krastev, Mark Leonard, Dimitar Bechev, Jana Kobzova, Andrew Wilson, *The spectre of a multipolar Europe*, European Council on Foreign Relations, London, October 2010, p. 25.

⁴⁷ Ministerul Apărării Naționale, *Efective participante la misiuni internaționale*, 27 decembrie 2010, www.defense.ro/misiuni-internationale/index.php.

celor două organizații în zonele respective sunt menite să genereze securitate, să dezvolte instituțiile democratice și să conducă la creștere economică. Și în cadrul OSCE, România contribuie la eforturile de soluționare a problemelor din regiunea Mării Negre și spațiilor adiacente, precum: misiunea din Georgia sau activitățile referitoare la gestionarea conflictului din Nagorno-Karabakh prin Conferința de la Minsk.

De asemenea, țara noastră a participat în ultimii ani la misiunile ONU de prevenire și asistență a statelor implicate în conflicte (prevenirea crizelor, operațiile de menținere și consolidare a păcii), precum: misiunea de monitorizare din Georgia (UNOMIG) care avea printre obiective și de a verifica ca trupele și echipamentul militar greu al părților să nu intre în zonele restricționate sau de securitate; misiunea de observare din Irak și Kuwait (UNIKOM) care avea printre obiective și monitorizarea eventualelor pregătiri a unei acțiuni ostile a unui stat împotriva celui alt.

Pe plan regional, Grupul de cooperare navală la Marea Neagră (BLACKSEAFOR)⁴⁸ reprezintă un alt parteneriat militar de consolidare a păcii și stabilității regionale, prin cooperare și bune relații. România participă la întărirea securității traficului maritim, prin operații de căutare-salvare, sprijin umanitar, măsuri anti-mină, protecția mediului etc. Ajuns la cea de-a 15-a activare, Grupul poate fi angajat în caz de nevoie în misiunile ONU și OSCE.

Deși este un proces extrem de dificil, complex și costisitor, România va fi în continuare un promotor și susținător al eforturilor de dezamorsare a tensiunilor care se manifestă în spațiile respective, a politicilor actuale de parteneriat și a inițiativelor de dezarmare, control al armamentelor și neproliferare.

⁴⁸ *Black Sea Naval Cooperation Task Group (BLACKSEAFOR)*, 26 August 2010, www.blackseafor.org/english/homepage.php.

CONCLUZII

Conflictul continuă să modeleze relațiile internaționale și este generat, în general, de rivalitate, competiție, lăcomie, animozitate, ură etc., manifestate de unele națiuni sau popoare împotriva altora. De asemenea, sursele conflictualității sunt mult mai profunde, precum cele de natură politică, economică, teritorială, etnico-religioasă, iar echilibrele sau dezechilibrele militare reprezintă doar o fațetă a factorilor generatori de conflictualitate.

Fără îndoială că există o legătură directă între declanșarea sau accentuarea unei curse a înarmării și exporturile de echipamente militare. Cu cât sunt angrenate mai multe state într-o astfel de competiție militară, cu atât furnizorii externi de armamente prosperă. Ei contribuie în mod semnificativ la proliferarea diferitelor sisteme de arme ce pot oricând susține anumite acțiuni de atac sau de reacție și inflama situația locală. Prin urmare, interesele economice ale unor companii din industria de apărare adeseori primează în fața intereselor de menținere a stabilității și securității regionale. Totuși, la nivel internațional se acționează pentru adoptarea unor reglementări mai stricte de control al exporturilor de echipamente și tehnologii militare, care să contribuie la descurajarea declanșării unor noi curse ale înarmării.

Deși premisa de la care am pornit în demersul nostru – în „arcu de insecuritate” ce se extinde din Nordul Africii, trecând prin Orientului Mijlociu, spre Caucazul de Sud și Asia Centrală sunt în desfășurare diferite curse ale înarmării – nu s-a verificat, existența unor arme și diverse echipamente militare în „mâna” unor lideri/actori iraționali continuă să fie un factor de profundă insecuritate pentru NATO, Uniunea Europeană sau România. Contracararea amenințării unei eventuale curse a înarmării în

cele trei regiuni nu se poate realiza prin dezvoltarea și exercitarea puterii militare, ci dimpotrivă prin investiții în instrumente non-militare care să stimuleze dezvoltarea politică, economică și socială.

Comunitatea europeană și euro-atlantică, în general, și autoritățile române, în special, întreprind toate măsurile pentru a preveni/descuraja, diminua și stopa declanșarea unor astfel de curse ale înarmărilor în vecinătatea lor estică. NATO continuă să fie principala garanție politico-militară de menținere a controlului strategic al situațiilor tensionate din regiunile Caucazului de Sud, Asiei Centrale sau Orientului Mijlociu/Africii de Nord, de prevenire a amenințărilor asimetrice și a conflictelor majore și de protejare a intereselor aliate. Uniunea Europeană a devenit mult mai angajată în eforturile de prevenire și combatere a amenințărilor la adresa securității și apărării europene și de soluționare a conflictelor din vecinătatea apropiată, utilizând cu precădere instrumentele sale politice, diplomatice, de dezvoltare, umanitare, de reacție la criză, economice și de cooperare comercială sau cele de gestionare civil-militară a crizelor. De asemenea, Uniunea acționează pentru integrarea regională cu partenerii din vecinătatea sud-estică, pentru consolidarea stabilității și prosperității acestor țări și, implicit, a securității europene.

România rămâne un susținător activ al inițiativelor NATO și UE de cooperare cu statele din cele trei regiuni și continuă să pledeze pentru rezolvarea, cu participare ONU și internațională, a crizelor și conflictelor locale. Ea va continua să-și sporească contribuția la eforturile comunității internaționale privind respectarea fermă a acordurilor și tratatelor internaționale în domeniul dezarmării, controlului armamentelor și neproliferării, întărirea regimurilor și aranjamentelor privind controlul exporturilor și interdicția transferurilor ilegale de armamente convenționale și neconvenționale, dezamorsarea situațiilor strategice tensionate etc.

În final, credem că problematica tratată în această lucrare ar trebui dezvoltată și completată cu analiza altor zone instabile din Africa Centrală și de Sud, Asia de Sud și de Sud-Est sau Peninsula Coreeană, marcate de turbulențe politice, economice, teritoriale sau de natură etnico-religioasă.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Michael D. Intriligator, Dagobert L. Brito, *Arms Races*, in „Defence and Peace Economics”, Volume 11, Issue 1, February 2000
- John F. Kennedy, *Address before the General Assembly of the United Nations*, New York, 25 September 1961
- Ivan Krastev, Mark Leonard, Dimitar Bechev, Jana Kobzova, Andrew Wilson, *The spectre of a multipolar Europe*, European Council on Foreign Relations, London, October 2010
- Lewis F. Richardson, *Arms and Insecurity: A mathematical study of the causes and origins of war*, Boxwood Press, Pittsburgh, 1960
- Daniel M. Smith, *The World at War*, în „The Defense Monitor”, The Newsletter of the Center for Defense Information, Volume XXXIV, Number 1, January/February/March 2010
- Jean Pascal Zanders, *A new farewell to arms: Viewing disarmament in a new security environment*, Policy Brief, no. 06, EU Institute for Security Studies, December 2010
- BBC News, *Egypt unrest pushes Brent crude oil to \$100 a barrel*, 31 January 2011
- Central Intelligence Agency, *The World Factbook 2010*, www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook
- Council of the European Union, *The Africa-EU Strategic Partnership – A Joint Africa-EU Strategy*, Lisbon, 9 December 2007
- Council of the European Union, *The European Union Counter-Terrorism Strategy*, Brussels, 30 November 2005
- Council of the European Union, *EU Strategy against proliferation of Weapons of Mass Destruction*, Brussels, 10 December 2003
- Council of the European Union, *EU Strategy to combat illicit accumulation and trafficking of SALW and their ammunition*, Brussels, 15-16 December 2005
- EU Common Security and Defence Policy (CSDP), *Overview of the missions and operations of the European Union*, 2010
- European Commission, *European Neighbourhood Policy: Strategy Paper*, Brussels, 12 May 2004
- European Commission, *EU Code of Conduct on Arms Export*, 11 June 1998
- European Union, *Report on the implementation of the European Security Strategy – Providing Security in a Changing World*, Brussels, 11 December 2008

- European Union External Action, *Black Sea Synergy*, http://eeas.europa.eu/blacksea/index_en.htm
- European Union External Action, *Euro-Mediterranean Partnership (EUROMED)*, www.eeas.europa.eu/euromed/index_en.htm
- European Union External Action, *Eastern Partnership*, http://eeas.europa.eu/eastern/index_en.htm
- European Union External Action, *EU's relations with Central Asia*, http://eeas.europa.eu/central_asia/index_en.htm
- GlobalSecurity.org, *States Possessing Weapons of Mass Destruction*, www.globalsecurity.org/wmd/world/wmd_state.htm
- International Atomic Energy Agency, *Convention on the Physical Protection of Nuclear Material Status*, www.iaea.org/Publications/Documents/Conventions/cppnm_status.pdf
- International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance, edițiile din 2002-2003, 2009 și 2010*, Routledge, Abington, UK
- Ministerul Apărării Naționale, *Efective participante la misiuni internaționale*, 27 decembrie 2010
- NATO, *Bucharest Summit Declaration*, 3 April 2008
- NATO, *Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization: Active Engagement, Modern Defence*, Lisbon, 19 November 2010
- NATO, *Lisbon Summit Declaration*, Lisbon, 20 November 2010
- Stockholm International Peace Research Institute, *Arms Transfers Database*, www.sipri.org/research/armaments/transfers/databases/armstransfers
- Stockholm International Peace Research Institute, *Military Expenditure Database*, <http://milexdata.sipri.org>
- Stockholm International Peace Research Institute, *Arms Embargoes Database*, 2010, www.sipri.org/databases/embargoes
- *Strategia de Securitate Națională a României*, București, 2007
- *Strategia Națională de Apărare*, București, 2010
- United Nations Office for Disarmament Affairs, *Status of Multilateral Arms Regulation and Disarmament Agreements*, <http://unhq-appspub-01.un.org/UNODA/TreatyStatus.nsf>

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE “CAROL I”

Redactor: Cristina BOGZEANU
Tehnoredactor: Marioara Petre-Băjenaru

Bun de tipar: 25.02.2011

Hârtie: A3
Coli tipar: 4,125

Format: A5
Coli editură: 2,062

Lucrarea conține 66 pagini

Tipografia Universității Naționale de Apărare “Carol I”

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

Șoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, București
Telefon: (021) 319.56.49, Fax: (021) 319.55.93
E-mail: cssas@unap.ro, Site: <http://cssas.unap.ro>

0162/279/2011

C. 203/2011